

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Konflikt a postkonfliktní rekonstrukce v Severním Irsku

(Sinn Féin a Social Democratic and Labour Party)

Diplomová práce

Autor: Bc. Pavel Vagenknecht

Vedoucí práce: Mgr. Hynek Melichar

Olomouc 2014

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval sám na základě uvedené literatury a souhlasím s jejím zveřejněním pro studijní účely.

V Olomouci dne 29. 4. 2014

Pavel Vagenknecht

Obsah

ÚVOD.....	6
1. Irský nacionalismus v historických souvislostech	15
1.1. 19. století – Irsko jako Britský problém?.....	15
1.2. 20. století – Sinn Féin a IRA.....	18
1.3. Katolicismus jako atribut irského nacionalismu.....	21
2. Sinn Féin a Social Democratic and Labour Party.....	25
2.1. 70. léta – rivalita nebo averze?	25
2.2. 80. léta – ledy prolomeny?	31
2.3. Hume/Adams talks - na cestě ke spolupráci?	37
2.4. Přelom desetiletí – další fáze sblížení	43
2.5. Cesta k Velkopáteční dohodě – společně za republiku?.....	48
3. Analýza volebních výsledků SDLP a SF	55
3.1. Volební systém STV	55
3.2. Sinn Féin a SDLP jako volební rivalové.....	56
ZÁVĚR.....	67
PRAMENY A LITERATURA.....	71
Prameny	71
Online	76
Literatura	76
Abstrakt (CZ)	80
Abstract (EN)	81

Seznam použitých zkratk:

AIA – Anglo-Irish Agreement (Anglo-irská dohoda)

DUP – Democratic Unionist Party (Demokratická unionistická strana)

INLL – Irish National Land League (Irský národní zemský spolek)

IRA – Irish Republican Army (Irská republikánská armáda)

IRB - Irish Republican Brotherhood (Irské republikánské bratrstvo)

NICRA - Northern Ireland Civil Rights Association (Severoírská asociace za občanská práva)

RUC - Royal Ulster Constabulary (Královská ulsterská policie)

SDLP - Social Democratic and Labour Party (Sociálně demokratická labouristická strana)

SF - Sinn Féin

UDR - Ulster Defence Regiment (Ulsterský obranný regiment)

UUP - Ulster Unionist Party (Ulsterská unionistická strana)

UUUC - United Ulster Unionist Council (Společná ulsterská unionistická rada)

UVF - Ulster Volunteer Force (Sbor ulsterských dobrovolníků)

„Hell just froze over. There's going to be peace in Ireland.“

White House aide, 1998

ÚVOD

Když britská vláda na počátku 20. let minulého století udělila zákonem o irské vládě autonomii 26 „jižním“ hrabstvím, kdy 6 z 9 historických ulsterských hrabství získalo stejným zákonem status samosprávné provincie v rámci Spojeného království a bylo tak od nově vznikajícího státu de facto odtrženo, nikdo včetně tehdejšího britského premiéra Lloyda George si zřejmě nepřipouštěl, že se jedná o završení kroku vedoucího k desítkám let krvavých sporů v již tak dost hluboce rozdělené společnosti. Severoirský konflikt z dnešní perspektivy představuje jedno z nejvíce diskutovaných, do značné míry kontroverzních a také mediálně velmi simplifikovaných témat, které ve své době dominovaly politickému diskursu západních politiků i žurnalistů, jakkoliv se dá oprávněně argumentovat, že tato doba byla v první řadě realitou 90. let. 20. století.

V komparaci s konflikty podobného rázu, které taktéž bývají častým předmětem zkoumání akademiků, se nicméně jedná o konflikt téměř marginální. Považme některá základní fakta. Jádrem konfliktu leží na území přibližně stejně velkém, jako je součet rozloh krajů Plzeňského a Středočeského. Údaje o celkovém počtu obětí oscilují kolem čísla 3500, což je podstatně méně, než v případě izraelsko-palestinského konfliktu a neporovnatelně méně než v případě války ve Vietnamu nebo současného konfliktu v Sýrii, jakkoliv je pouhý počet obětí je pochopitelně velmi sporným indikátorem. Přestože zde jistá mezinárodní symbolika figuruje (nejčastěji v souvislosti s výše zmíněným konfliktem na blízkém východě) byl rozsah mezinárodních dopadů konfliktu v Severním Irsku velmi omezený, snad jen s výjimkou vazeb Irské republikánské armády (IRA) na Kaddáfího Lybijský režim, který republikány jistou dobu mohutně zásoboval zbraněmi. Internacionalizace konfliktu byla sice významným faktorem při hledání řešení, o výrazných dopadech na mezinárodní struktury či vztahy mezi zeměmi (s pochopitelnou výjimkou těch přímo zúčastněných) se ale mluvit nedá.

Má tedy vlastně smysl v době primátu velkých politických hráčů a nadnárodních organizací v globalizujícím se světě zkoumat konflikt takto miniaturních rozměrů? Domnívám se, že rozhodně ano, a to z celé řady důvodů. Severní Irsko se stalo jakýmsi typem sociální laboratoře, která vědcům již řadu let poskytuje obrovské množství nástrojů jak nahlížet na realitu rozdělených společností

a z nich vycházejících konfliktů. To, že se tento konflikt odehrával na území Velké Británie a tím i v kulturně-spoolečenské sféře Západu je věcí zcela unikátní a napomáhá především anglosaským akademikům z netradiční blízkosti analyzovat jádro konfliktu a získávat poznatky, které mohou být v budoucnu klíčové při řešení různých typů konfliktů v zemích třetího světa. Důvodem zcela nejpodstatnějším je nicméně fakt vyplývající z nadějného vývoje událostí v Severním Irsku především v závěru 90. let, a totiž že je vůbec možné i v takto komplexním, mnohvrstevnatém hlubokém konfliktu radikálně rozdělené společnosti, kde figuruje celá řada hráčů s naprosto odlišnými zájmy včetně politických stran, vlád států, mezinárodních mediátorů i mnoha frakcí skupin naplňujících znaky terorismu, dojít k celospolečensky akceptovanému konsenzu, což se ještě na počátku 90. let zdálo být něčím naprosto mimo oblast realistických cílů.

Situace v Severním Irsku není ani dnes plně stabilizovaná. V letních měsících média pravidelně referují o pouličních bitkách mezi republikány a lojalisty, které se již tradičně váží k různým typům pochodů, především v Belfastu. Nejvýznamnějším a tím i nejvíce kontroverzním pochodem je tradiční protestantský pochod Belfastem 12. července jako připomenutí porážky katolického krále Jakuba II Vilémem III. Oranžským v bitvě na řece Boyne roku 1690. Tím, že tyto oslavy vyzdvihují protestantskou identitu a nepřímo i historicky zakotvenou dominanci nad katolíky v zásadě apelují na samou podstatu konfliktu a logicky tím vyvolávají silné kontroverze a nevoli na straně republikánů¹. Jakkoliv si tyto střety každý rok vyžádají desítky zraněných a často i značné materiální škody, o pokračování konfliktu v rozměrech známých dříve nemůže být řeč. K poslednímu výraznému posunu došlo v roce 2005, kdy IRA oficiálně ukončila svoji ozbrojenou kampaň, svým členům přímo zakázala podílet se dále na jakýchkoliv aktivitách a vyjádřila kladný postoj k průběhu i výsledkům mírového procesu, v němž ukotveným společenským mechanismům proklamovala plnou oddanost. V zásadě se jednalo o opětovné uznání výsledků Velkopáteční dohody (také *Belfastská dohoda*), která představuje pro mírový proces v Severním Irsku absolutní vrchol dosavadních snah o

¹ V literatuře se setkáváme nejčastěji se třemi různými pojmenováními pro obě strany konfliktu. Na jedné straně stojí irští *republikáni*, jinak také *nacionalisté* nebo *katolíci*. Druhou stranu konfliktu představují *unionisté*, někdy nazýváni *lojalisty* nebo *protestanty*. Autor této práce využívá všechna tato pojmenování, ovšem bez úmyslu akcentovat určitou charakteristiku dané skupiny. Výraz *protestanti* je tak rovnocenný výrazům *unionisté* i *lojalisté* a nijak nezdůrazňuje např. náboženský aspekt konfliktu.

vyřešení konfliktu a stěžejní dokument kodifikující pravidla politického života a sdílení moci v regionu.

Společenské napětí ze Severního Irska pochopitelně nezmizelo. Stejně tak se zatím jen velmi omezeně podařilo limitovat následky desítek let existence dvou paralelních světů obou částí severoirské společnosti, jejichž důsledkem je kupříkladu fakt, že pouze minimální procento sňatků dnes tvoří sňatky napříč komunitami. Velkopáteční dohoda nicméně znamenala skutečný zlom. Konsociační povaha dokumentu zapojila do výkonné moci vůbec poprvé všechny relevantní politické strany a paramilitární organizace na obou stranách ukončily (i když některé se značným zpožděním) svoji dlouholetou destruktivní činnost. Konflikt tak zcela pozbyl aspekt konfrontace skupin operujících s „oficiálním“ souhlasem té či oné strany a dnešní výše zmíněné potyčky jsou více než cokoliv jiného střetem frustrovaných, ekonomicky deprivovaných obyvatel často z okraje společnosti, kteří většinou příležitosti ke střetu cíleně vyhledávají. Je tedy možné říci, že severoirský konflikt, minimálně v rozměrech a konsekvencích v jakých jsme ho znali především z druhé poloviny 20. století, je minulostí.

Cesta k dohodě, která ukončila desetiletí toho, co se v anglofonních zemích vžilo pod eufemistickým termínem „*the Troubles*“ byla nicméně dlouhá a bolestivá. Již od šedesátých let, kdy se začala zvyšovat aktivita občanských hnutí usilujících o uznání práv ulsterských katolíků, kteří předchozích padesát let představovali v mnoha ohledech občany druhé kategorie, byly patrné pokusy navrhnout a implementovat konsenzuální řešení sílicího konfliktu. V prostředí natolik citlivém jako je Severní Irsko, kde kvůli radikalizaci politického prostředí musel Londýn několikrát přebrat přímou správu provincie, však každá z dohod vyžadovala mimořádné úsilí aktérů a ve výsledku představovala jen malý pokrok vpřed, navíc často bojkotovaný jedním či více aktéry. Hlavním faktorem v tomto ohledu byla kromě principiální neslučitelnosti požadavků obou stran také roztržičnost a nejednota v obou táborech. Především na straně unionistů byla patrná vysoká fragmentace. Republikánský tábor působil sice jednotněji, i tam je nicméně možné pozorovat širokou škálu postojů. Jejich alespoň částečné sjednocení a většinová shoda na postojích byla pro pokračování mírového procesu zcela klíčová. V rovině politických stran reprezentovaly republikánské zájmy především radikální *Sinn Féin* (SF, irsky překládáno jako „sami sobě“ nebo „nám samým,“ někdy také chybně jako „my sami“) a pragmatičtější *Sociálně demokratická labouristická strana* (*Social*

Democratic and Labour Party – SDLP).

SF existuje již více než sto let a první velkou vlnu podpory sklídila po tvrdém potlačení *Velikonočního povstání* britskou vládou, které irskou společnost značně radikalizovalo. Od té doby nicméně prošla řadou zásadních proměn. V samém centru politiky SF je vytvoření jednotného Irsku zcela osvobozeného od vlivu Británie. Mírové smlouvy proto vnímá jako pouhý krok na cestě k tomuto cíli. Její vyjednávací pozici často komplikovaly silné personální vazby, jakkoliv ze strany SF více či méně popírané, na IRA. Až do první poloviny 80. let se strana neúčastnila voleb a radikální nacionalistické ideje tak byly ztělesňovány pouze aktivitami IRA. SDLP naproti tomu představuje stranu konstitučního nacionalismu, která do jisté míry vznikla jako forma protestu proti paramilitárnímu agresivnímu republikanismu a s akcentem na občanská práva se si vytyčila za cíl prosazovat nenásilné cesty k dosažení svých cílů. Odmítla politiku abstencionismu praktikovanou SF a nedlouho po svém vzniku se tak stala na dlouhou dobu nejsilnějším hlasem katolické komunity v Severním Irsku.

Ze situace, kdy republikánské myšlenky jsou na úrovni Severního Irsku reprezentovány dvěma velkými politickými stranami, plyne značný potenciál pro dublování činnosti, stejně jako soutěž o hlas v zásadě identického typu voliče. Tento konfliktní potenciál je navíc silně umocněn specifickou situací v Severním Irsku, kde kromě snahy o maximalizaci volebních výsledků, pro které s ohledem na uzavřenost obou komunit a tedy téměř absentující voličský potenciál na straně unionistů existuje poměrně rigidně nastavená horní hranice, musely obě dvě strany pravidelně formulovat a permanentně modifikovat svoje stanoviska k mírovému uspořádání, protože bez účasti jakékoli z nich by finální dohoda nebyla dosažitelná. Těmito formulacím nezřídka kdy předcházely emotivní vnitrostranické diskuze často následované vzájemným obviňováním se ze zrady nacionalistických ideálů. Výjimkou nebyly ani pokusy minoritních stranických křídel, která ze závěrečných hlasování ohledně stanoviska strany k tomu či onomu návrhu vycházela poražena, zakládat v důsledku odporu k nové oficiální stranické linii separatistické frakce, jakkoliv tato fragmentace nedosáhla takové míry, jako tomu bylo na straně unionistů. Obě strany se svým způsobem považovaly za hlavní nositelky fundamentu republikánské ideologie – ukončení systematického znevýhodňování katolické menšiny postupně vedoucí ke sjednocení Irsku bez britského vlivu – a obě považovaly právě svou cestu k tomuto cíli za nejlepší, jakkoliv se tyto cesty

v některých klíčových aspektech radikálně rozcházel. Pokud vezme v úvahu severoirskou realitu téměř celé druhé poloviny 20. století, není příliš složité dojít k závěru, že obě strany pro sebe vzájemně představovaly daleko těžší soupeře, než jakými pro ně byla jakákoliv lojalistická uskupení. V kontextu voleb do severoirského Shromáždění (*Northern Ireland Assembly*) se dokonce mluvilo o „volbách v rámci voleb,“ protože skutečné volby se odehrávaly a do značné míry dodnes odehrávají mezi politickými stranami jedné z komunit. Nejinak tomu bylo i v případě těchto dvou nacionalistických stran.

Vztahy SF a SDLP, jejich dynamika, vývoj a vliv na postkonfliktní uspořádání politické moci v Severním Irsku jsou tématem této práce. Ta se zabývá primárně jejich vzájemnou relací, nikoliv mírovým procesem jako takovým, ačkoliv právě ten se stal jakýmsi měřítkem ochoty obou stran přistupovat ke kompromisům a opustit ty nejradiálnější postoje a v této analýze má proto pochopitelně klíčovou pozici. Cílem práce je komparací aktivit obou politických stran, jejich vzájemného vztahu a následnou analýzou politických konsekvencí těchto činností zhodnotit v kontextu reprezentace republikánských myšlenek v Severním Irsku jejich přínos mírovému procesu a současnému postkonfliktnímu uspořádání. K tomu bude použita kromě výše nastíněné komparativní metody především metoda analyticko-deskriptivní a diskursivní analýza. Pomocí těchto metod hledá práce uspokojivé odpovědi na výzkumné otázky: (1) *„Podílela se na posunu SF směrem k republikánskému mainstreamu více vnitřní, modifikací ideového profilu strany způsobená změna, nebo spíše pragmatická reakce vedení na změnu externích podmínek? (2) Bylo součástí konvergence obou stran také přejímání politického diskursu SDLP ze strany SF?“* a ověřuje předpoklad: (3) *„Volební zisky SF a SDLP po roce 1998 budou vykazovat na úrovni jednotlivých volebních obvodů velmi silnou negativní korelaci. Se zvyšujícími se zisky jedné ze stran budou zisky druhé strany klesat.“* Hypotéza je logickým předpokladem vycházejícím z reality Severního Irsku, kde i 16 let po uzavření Velkopáteční dohody je míra společenské separace obou komunit stále velmi vysoká.

Tato práce nevychází z žádné konkrétní politické teorie. Aplikací teorií z oblasti řešení konfliktů na mírový proces v Severním Irsku se zabývají jiné, většinou rozsáhlejší studie. Ambicí práce je přinést vhled do inter-stranických vazeb jedné ze znesvářených komunit a je zde tedy pracováno s úrovní politicky nižší, než je tomu v případě studií zaměřujících se na inter-komunitní vztahy (mírový proces,

cesta ke konsociačnímu uspořádání...), nebo mezinárodní aspekty severoirského konfliktu (např. analýza americké mediace konfliktu, zapojení vlád Británie a Irsko apod.) Na druhou stranu je pravdou, že jednotlivé úrovně vykazují vysoký stupeň provázanosti a soustředit se např. na analýzu politických stran bez logického přesahu směrem k mírovému procesu je v Severním Irsku podstatně složitější, než téměř kdekoliv jinde.

Práce je vzhledem k těmto ambicím členěna do třech hlavních částí. V první z nich je nastíněna historie snah Irsko o nezávislost na Británii, neboť právě zde nacházíme první náznaky formující se republikánské ideologie, pokud můžeme ideologií boj za sjednocení ostrova nazvat. Kapitola také stručně shrnuje důvody a vývoj konfliktu z pohledu irského nacionalismu, neboť daný kontext je zcela nezbytný k erudovanému pohledu na republikánské motivace a cíle na konci 20. století. Tato část práce tak poskytuje nezbytný teoreticko-historický rámec republikánské perspektivy konfliktu v Severním Irsku.

Druhá část práce dále rozvádí téma nacionalistické reprezentace v podobě dvou klíčových politických stran – SF a SDLP a zevrubně analyzuje jejich vztahy, dynamiku proměn jejich stanovisek, ústupky, ke kterým musely v zájmu dosažení mírové dohody přistoupit a argumenty, kterými tyto kompromisy obhajovaly před svými voliči. Tato kapitola vychází z velké části z primárních zdrojů, jako jsou proslovy lídrů stran, tisková prohlášení a řada dalších oficiálních stranických dokumentů. Ty hrají klíčovou roli v diskursivní analýze, která sleduje psaný a mluvený projev obou subjektů a především pak jeho proměny v čase. S jejich pomocí by tato kapitola měla poskytnout detailní náhled na vztahy obou stran, a to od vzniku SDLP až po rok 1998, kdy byla podepsána Velkopáteční dohoda.

Práci završuje třetí část, která se věnuje volebním výsledkům obou stran ve volbách do Severoirského shromáždění po uzavření Velkopáteční dohody. Cílem této části práce je zjistit, jakým způsobem se aktivita obou stran především ve vztahu k Velkopáteční dohodě, ale i dalším problémům, které následovaly, promítla do jejich relativní vzájemné úspěšnosti ve volbách. Jelikož budeme v souvislosti s výše položenou hypotézou zjišťovat lineární závislost (a její pozitivní či negativní velikost) dvou veličin, tedy volebních výsledků SDLP a SF, byla zvolena metoda *Pearsonova korelačního koeficientu*. Výsledky obou stran ve všech volbách do severoirského shromáždění po roce 1998 budou analyzovány na úrovni volebních okrsků (*constituencies*), což by mělo poskytnout dostatečný počet hodnot

zkoumaných proměnných, aby měl výsledek jistou vypovídající hodnotu. Kromě výsledných hodnot bude také důležité sledovat, jakou mají tyto hodnoty tendenci. Z toho bude možné učinit jisté závěry, jakkoliv samozřejmě platí, že samotná korelace, a to ani velmi silná, nebývá dokonalým vyjádřením vztahu dvou proměnných a v žádném případě neimplikuje kauzalitu. Z těchto důvodů se je autor plně vědom, že v rámci této práce se jedná o v zásadě doplňkový element, který by měl matematicky potvrdit předpoklad silné volební provázanosti obou republikánských stran podporující vyhodnocení jejich vztahu jako hry s nulovým součtem.

Přestože se násilné aktivity IRA odehrávaly často mimo Severní Irsko, hlavně v Británii, ale několikrát i na kontinentální Evropě, práce se geograficky zaměřuje pouze na území Severního Irsku. Časové vymezení práce, jak bylo zmíněno, se odvíjí od vzniku SDLP v roce 1970, horní hranici pak představují poslední volby do severoirského Shromáždění v roce 2011.

Co se týká odborné literatury na téma konfliktu v Severním Irsku, je třeba rozlišit mezi českou literaturou a zdroji v anglickém jazyce. V českém prostředí je téměř nemožné narazit na rozsáhlejší studii věnující se tomuto konfliktu. Téma je nicméně několikrát různými přístupy zpracováno v odborných časopisech. Politologický časopis přináší článek Evy Sobotkové *Velkopáteční dohoda: příslib míru v Severním Irsku*. Článek se soustředí na stěžejní faktory, které podle autorky umožnily vznik Velkopáteční dohody jako např. vhodné načasování, internacionalizace konfliktu či ekonomické aktivity USA, díky kterým byly do Severního Irsku převedeny desítky milionů dolarů. Článek je nicméně poměrně stručný, soustředí se na tolik podtémat, že žádné z nich nemůže být zpracováno do adekvátní hloubky a byl napsán v již roce 2000, takže postkonfliktní vývoj může reflektovat jen velmi omezeně. Dalšími příspěvky k tématu jsou stať Jana Karase *Role USA v ulsterském mírovém procesu*, který vyšel rovněž v roce 2000 a analyzuje vliv amerického zapojení do řešení konfliktu a článek Hynka Melichara *Dlouhý Velký pátek: konsocialismus a mírový proces v Severním Irsku, 1973-1998* z roku 2005 analyzující taktéž internacionalizaci konfliktu, dokazující konsociační fundament dokumentu a obhajující vhodnost jeho implementace v prostředí Severního Irsku. Oba příspěvky přicházejí s originálním přístupem k problematice, jejich použití v analýze proměn politických forem severoirského republikanismu je nicméně z pochopitelných důvodů dosti limitované. Velmi stručný výčet českých

odborných zdrojů uzavírá krátká stat' Maxmiliána Strmisky *Severní Irsko – etnický konflikt a perspektiva usmíření* z roku 1995, která sice nabízí z dnešního pohledu zajímavý pohled na možné uzavření dohody, ke kterému došlo o tři roky později, značná zastaralost je ale také jeho hlavní nevýhodou a v kombinaci s velmi omezeným rozsahem z něj činí literaturu prakticky nepoužitelnou.

Z mizivého počtu monografií lze zmínit především dvě. Tou první je *Konflikt v Severním Irsku* historika Jana Franka. Jeho dílo přináší poměrně komplexní přehled příčin a významných milníků konfliktu. I přes nepochybnou informační bohatost se jedná o čistě deskriptivní text, který nepřichází s žádným novým přístupem či vědeckou metodou výzkumu konfliktu. Může nicméně bez problému sloužit jako doplňkový zdroj. Druhou monografií je pak český překlad díla irského autora a novináře Brendana O'Briena, který se problematice Severního Irsku věnuje přes dvacet let, *Dlouhý boj – IRA a Sinn Féin*. O'Brien detailně popisuje počátky ozbrojeného republikánského hnutí, vznik IRA i Sinn Féin a jejich proměny až do konce devadesátých let. Aktivitám, motivacím a výsledkům obou těles republikánského fundamentalismu se věnuje velmi detailně a pokrývá v zásadě všechny aspekty jejich činností. Výhodou je také fakt, že autor do svého díla zahrnuje množství primárních dokumentů jako je zelená kniha – výcviková příručka IRA, společné deklaráce irského a britského premiéra, dokumenty Sinn Féin, texty celé řady mírových iniciativ a další primární zdroje. Ačkoliv se rovněž nejedná o vědecký text, je s ním v této práci z důvodu své komplexnosti a velmi solidního faktografického potenciálu pracováno poměrně často. Zároveň je ovšem třeba dodat, že se autor věnuje výhradně Sinn Féin a IRA, reflexe mírnějších forem irského nacionalismu, tedy především SDLP zde zcela absentuje.

U anglicky psaných zdrojů je situace radikálně odlišná. Především v samotné Velké Británii, kde kolem severoirské problematiky vznikly celé badatelské ústavy, ale i jinde v západní Evropě a částečně také v USA je výzkum problematiky na velmi pokročilé úrovni. Akademici zde přicházejí s mimořádně širokou škálou výzkumných metod a přístupů. S tématem se tak setkáme v různých obměnách napříč politickými vědami – od rigidně politologických přístupů, přes oblasti řešení etnických konfliktů a občanských válek, studií volebního chování (*electoral studies*) až po politický extremismus nebo výzkumy nábožensky motivovaných konfliktů. Zdrojů v anglickém jazyce je díky tomu k dispozici enormní množství a tato práce vychází až na několik výjimek právě z nich. Cílem autora je zachovat co nejvyšší

objektivitu a vyváženost výzkumu. Žádný z uváděných zdrojů proto není pro práci stěžejní, a pokud je citován zdroj ze své povahy subjektivní, jakým je např. stanovisko lídra politické strany k určité problematice, je snahou autora zprostředkovat také postoj protistrany, pokud to daný kontext umožňuje. Ze stejného důvodu je velký důraz kladen na primární prameny, kterým je vždy dána priorita před zdroji sekundárními, jakkoliv i zde musí z hlediska akademické neutrality fungovat jistá vyváženost. Převážná část primárních zdrojů této práce vychází z online archivu CAIN (*Conflict Archive on the Internet, Conflict and Politics in Northern Ireland*) spravovaný *University of Ulster*. Ta shromažďuje elektronické i elektronizované zdroje zabývající se pozadím konfliktu, konkrétními příběhy lidí postižených násilnými událostmi i severoirskou společností obecně a nabízí proto rozsáhlé databáze obsahující tisíce referencí relevantních k severoirskému konfliktu. V zájmu podpory zprostředkování co možná nejširšího pohledu na věc toto výzkumné centrum také spolupracuje s Národním irským archivem (*The National Archives of Ireland*). Pro účel této práce je však klíčové to, že archiv nabízí v elektronické podobě téměř všechny zásadní dokumenty, kterými jsou v první řadě přepisy proslovů lídrů SF a SDLP, jejich stanoviska k mírovým dokumentům a samozřejmě jejich vzájemná komunikace. V rámci monotematických elektronických databází na téma konfliktu v Severním Irsku se jedná o databázi zřejmě nejkomplexnější. Databáze je proto k získání nezbytných primárních zdrojů v této práci hojně využívána.

Zcela jednoznačným závěrem rešerše dostupné literatury je tedy fakt, že se problematice Severního Irsku zatím v ČR nedostává takové pozornosti, kolik by si zaslouhovala. Proporčně můžeme v komparaci s anglickými zdroji mluvit o zlomkovém akademickém zájmu a vynakládaných zdrojích. Sekundárním, leč neméně důležitým cílem této práce je tedy přispět k diskuzi o severoirském konfliktu v ČR, zvýšit obecné povědomí o této problematice a v ideálním případě také podnítit další badatelské projekty v oblasti řešení konfliktů.

1. Irský nacionalismus v historických souvislostech

Tato kapitola popisuje kořeny nacionalisticko-republikánských hnutí na irském ostrově. Cílem není popsat historický vývoj irského nacionalismu a proměn jeho forem v celé jeho komplexitě, na což ostatně v této práci není dostatečný prostor, nýbrž s poukazem na historicky složitou situaci ostrova ve vztahu k Británii akcentovat ty podněty myšlenkové proudy, které se na sociálně-kulturním formování irské identity podílely nejvíce. Pro další kapitoly bude stěžejní především to, jakým způsobem reflektují vývoj této identity ve svém politickém diskursu obě dvě republikánské strany, které jsou předmětem této analýzy.

1.1. 19. století – Irsko jako Britský problém?

Skutečný počátek „irského problému“ sahá velmi hluboko do historie. Podle Brendana O'Briena je možné s trochou nadsázky hovořit o osmi stech letech bojů proti Britům.² O pomalu formujících se konturách irského nacionalismu je nicméně možné mluvit až v době, kdy Británie Irsko skutečně začíná vnímat jako problém. Ta přichází přibližně v šedesátých letech 19. století. Od tohoto momentu představuje Irsko pro Británii velmi palčivý problém, kterému se masivně věnují vrcholní britští politici i tisk. Kvantitativně si počínaje touto dobou problematika Irska vyžadovala více času, pozornosti i zdrojů, než jakýkoli jiný problém.³ Snahy o osamostatnění ostrova v této době ztělesňovalo *Irské republikánské bratrstvo* (IRB - *Irish Republican Brotherhood*), jinak také *feniáni* (*fenian brotherhood*).

Vznik tohoto hnutí bývá často vysvětlován především sociálními faktory doby bezprostředně následující po devastujícím velkém hladomoru v polovině 19. st., který za sebou zanechal podle některých zdrojů až jeden milion mrtvých Irů. Jak upozorňuje Comerford, s pouhým ekonomickým vysvětlením IRB jako ztělesněním boje za lepší ekonomické podmínky si ovšem nevystačíme. Podle něj je třeba zohlednit také sociální roli, kterou organizace plnila.⁴ Ta byla do jisté míry odklonem od toho, co mělo hnutí původně představovat, tedy jakéhosi konspiračního hnutí s nacionalistickými aspiracemi a potencionálním přesahem směrem k ozbrojenému boji, a to navíc právě na úkor tohoto cíle. Platforma sdílení podobně smýšlejících

² O'BRIEN (2003), str. 7 (Tento i veškeré následující překlady z anglického jazyka jsou autorovy)

³ O'DAY (1987), str. 11

⁴ COMERFORD (1987) str. 22

mladých mužů na bázi komunitně založené diskuze a vyjadřování postojů byla nicméně velmi důležitá. V personální rovině se hnutí opíralo především o sociálně slabší vrstvy a tvořili ho Irové s poměrně širokou škálou názorů. Až do roku 1867 tak bylo hlavním úkolem Jamese Stephense, zakládajícího člena spolku, udržet ho pod svojí kontrolou a zabránit tomu, aby se z něj stala volná síť svébytných sociálních spolků s vágně definovanými nacionalistickými inspiracemi, protože právě takovou cestou se někteří vůdci hnutí ubírali.⁵ Ze všech aktivit, kterým se IRB věnovalo, se právě zprostředkování sociální platformy jeví pro budoucí vývoj irského nacionalismu jako nejdůležitější. Organizaci se nejvíce dařilo právě v řadách obyvatelstva, které pocítovaly potřebu osobního naplnění skrze možnost identifikovat se se skupinou vrstevníků v rámci určitých sociálních aktivit.⁶ Pokud ale tato republikánská platforma byla úspěšná díky tomu, že jen vyplňovala sociální vakuum, proč by podobně úspěšné nemohly být jiné zájmové skupiny či apolitické spolky? Comerford k tomu říká, že v podstatě jakékoliv sdružení bez ohledu na svou náplň by se v dané době dosti pravděpodobně přetvořilo v jistou formu nositele republikánských myšlenek.⁷ To jistě nelze zpochybnit. Fakt, že nejlepších výsledků v tomto ohledu dosáhlo hnutí s explicitně politickým zaměřením má ovšem také jistou výpovědní hodnotu. Jestliže ani různé typy církevních (o Irsku v této době můžeme mluvit jako o téměř čistě katolické zemi s obrovským vlivem církve) či sportovních spolků nedokázaly strhnout takovou podporu a pozornost, můžeme mluvit o první vlně národního uvědomění a vzestupu nacionalismu právě v této době.

Díky ministerskému předsedovi Williamu Gladstonovi bylo v roce 1869 zrušeno výsadní postavení anglikánské církve, již byli do té doby Irové katolického vyznání povinni odevzdávat část svým příjmů. Volební reforma *Ballot act* z roku 1872 pak znamenala pro Irsko další klíčový milník, a to především tím, že umožňovala hlasovat tajně. To byla změna poměrně revoluční, protože irský volič již nebyl nadále pod nátlakem sociálně výše postaveného Brita.⁸ Ještě důležitější, než samotný *Ballot act* byl však podle Hursta *duch konstitucionální nezávislosti*, jakési psychologické vědomí rozšířených možností budování a projevování národní identity, na jehož vytvoření se volební zákon podílel a který v dané době mezi

⁵ COMERFORD (1987) str. 26

⁶ *Ibid.*, str. 28

⁷ *Ibid.*

⁸ HURST (1987) str. 33

irskými nacionalisty převažoval.⁹ Aby irský nacionalismus rezonoval ve společnosti do takové míry, která by ho opravňovala nárokovat si pozici dominantního hlasu artikulující většinové požadavky Irů, bylo nezbytně nutné získat podporu dalšího širokého segmentu tehdejší společnosti – farmářů a rolníků. To se povedlo se vznikem organizace hájících práva chudých farmářů na venkově *Irish National Land League* (INLL), jejímž primárním cílem bylo vydobýt pro tuto vrstvu obyvatelstva právo vlastnit půdu, kterou farmáři obhospodařovali. Vedoucí představitelé této organizace byli výhradě nacionalisté.¹⁰ Důležitější, než samotná přítomnost nacionalistů ve vedení platformy jsou nicméně podmínky, které to umožnily. Clark upozorňuje na to, že nacionalističtí politici by nemohli zprostředkovat leadership asociace, pokud by část městské populace nebyla schopna a ochotna vytvořit pojící můstek mezi nacionalistickým hnutím, které čerpalo svojí podporu hlavně ve městech a venkovskou populací.¹¹ Právě tato schopnost republikánských elit spojovat lidi a zvyšovat podporu napříč téměř celou společností se v budoucnu ukáže jako zcela nezbytná.

Do karet nacionálně smýšlejícího segmentu irské společnosti samozřejmě hrálo spousty dalších faktorů. Jedním z těch podstatnějších byly měnící se zákony ohledně místní správy. *Local Government Act* z roku 1898 kupříkladu vytvořil systém volených rad jednotlivých hrabství, nahradil tím starou správu založenou na téměř výhradní moci vlastníků půdy a značnou část moci tak přesunul z rukou této privilegované třídy k rolnictvu.¹² To mělo díky tomu otevřenou bránu k participaci na politickém životě, což právě ve spojení s městskými republikány otvíralo celou řadu nových možností. Ty se však konkrétněji začaly projevovat až v prvních přibližně dvaceti letech dalšího století.

⁹ Ibid., str. 59

¹⁰ CLARK. *The Political Mobilization of Irish Farmers*. In: O'Day (1987), str. 70

¹¹ Ibid., str. 70

¹² FEINGOLD. *The Tenants Movement to Capture the Irish Poor Law Boards, 1877 – 1886*. In: O'DAY (1987), str. 80

1.2. 20. století – Sinn Féin a IRA

Počátek 20. století je dobou, kdy na sebe doposavad víceméně latentní irský nacionalismus začíná brát konkrétní podoby. Pokud do této chvíle platilo, že jakmile k tomu byla příležitost, Irové se vždy stavěli vstřícně ke komukoliv, kdo zrovna Británii v mocenském boji konkuroval, ať už to byl francouzský král Ludvík XIV, s jehož pomocí a pomocí Irů si chtěl sesazený katolík Jakub II vydobýt britskou korunu zpět, nebo později císařské a ještě později nacistické Německo, jakkoliv k faktické spolupráci proti společnému nepříteli z pochopitelných důvodů nakonec nedošlo, není příliš překvapivá snaha radikálních nacionalistů využít situace během první světové války. V roce 1916, kdy byla Británie zaměstnána boji v západní Evropě a po útoku ozbrojených nacionalistů na britské posádky bylo v Dublinu slavnostně přečteno prohlášení o vzniku republiky. Toto „*Velikonoční povstání*“ sice vojensky zcela selhalo, protože ozbrojené hrstky irských nacionalistů neměli proti regulérní britské armádě šanci, ale v dlouhodobém horizontu své cíle splnilo. Britové totiž nechali přeživší radikály popravit a dalších asi 2000 internovat v Británii.¹³

IRA v této vypjaté době mezi různými republikánskými elementy vystoupala na pomyslný vrchol, její vztah s katolickou komunitou však nebyl zdaleka jednoznačný. Mohla za to v první řadě spirála násilí v Belfastu jako reakce na rozdělení ostrova, která je známá pod pojmem „*Belfast pogrom*.“ Aktivita IRA totiž dosáhly takové míry brutality, že bylo možné legitimně se ptát, zdali je IRA nadále skutečným reprezentantem katolické komunity, nebo pouze slepě vykonává republikánská dogmata bez sebemenšího ohledu na používané prostředky, přičemž vše nasvědčovalo druhé zmíněné variantě.¹⁴ Lynch akcentuje důležitost této epizody pro další vztahy IRA s komunitou, do kterých IRA vstoupila v zásadě jednostranně a podle svých podmínek. Díky tomu pak nebyla připravena přijmout důsledky svojí role (ať už jako obránce katolické komunity nebo jejího mstitele) pokud tyto byly v konfliktu s jejími cíly nebo elitářskou ideologií.¹⁵

Pro účely této práce jsou však důležitější než vývoj IRA metamorfózy a vzestup jejího politického křídla, mladé strany *Sinn Féin*. Velikonoční povstání, jak už bylo zmíněno, obrátilo dosavadní nálady irské veřejnosti naruby – konstituční

¹³ FRANK (2006), str. 32

¹⁴ LYNCH (2008), str. 391

¹⁵ *Ibid.*

politika a její zastánci byli odsunuti stranou, IRA se jasně vyprofilovala jako dominantní ozbrojená moc oddaná republikánským myšlenkám a do této chvíle marginální politická síla *Sinn Féin*, propagující bojkot britských zastupitelských institucí, drtivě vyhrála volby do Westminsteru v roce 1918, kdy získala 73 z celkových 105 irských mandátů.¹⁶ Následující občanská válka o podobu nově vznikajícího státu nicméně ukázala, že drtivá většina obyvatel je ochotna spokojit se s jistými ústupky ze strany Británie (v dané chvíli toto znamenalo status dominia pro 26 hrabství jižního Irsku) jakkoliv verbálně podporovala původní cíle revoluce.

Po tomto volebním úspěchu, který adekvátně vystihoval rychle se měnící irské politické uvědomění, došlo nicméně v rámci strany k několikanásobné fragmentaci. První rozdělení měly na svědomí neshody ohledně opatření obsažených ve smlouvě s Británií. K dalšímu štěpení pak došlo nedlouho poté – když skupina poslanců vytvořila novou stranu *Fianna Fáil* jako nesouhlas s abstencionistickými záměry SF v povolebním *Dáilu* (shromáždění, irská obdoba dolní komory parlamentu).¹⁷ Díky tomuto vývoji se ze SF na určitou dobu stal spíše irelevantní politický subjekt, navíc ignorován svým vojenským křídlem – IRA. Zároveň jsou ale v této době položeny základy unikátní pozice SF v politickém systému, protože ač byla prioritou strany reprezentace katolíků v severním Irsku, SF dále rozvíjela svoji činnost i v Irské republice. Tato dvojakost se zdá vzhledem k fundamentu politiky SF – jednotnému Irsku – pochopitelná. V dané době však ani toto spojení nemohlo zabránit postupné marginalizaci strany, ke které přispělo i zastavení finanční podpory z USA.

SF tak dlouhou dobu balancovala na okraji kategorie politicky relevantních subjektů a s minimální volební podporou i financemi se snažila nacházet si témata, na kterých by se mohla dále profilovat. To se jí do značné míry povedlo v 60. letech se vzestupem občanských hnutí bojujících za práva katolíků. Ti byli desítky let předtím občany druhé kategorie v řadě oblastí, kterým dominovala zdravotní péče, vzdělávání, pracovní možnosti a bydlení. Kampaň asociace za občanská práva (NICRA – *Northern Ireland Civil Rights Association*), zřejmě největšího projektu tohoto druhu, stála pochopitelně na republikánských základech, ačkoliv formálně byla založena na inter-komunitní bázi. Díky Neschopnosti SF reagovat na měnící se situaci flexibilněji si právě NICRA vydobyla v rámci boje za zájmy katolíků jistý

¹⁶ FRANK (2006), str. 33

¹⁷ WALSH-O'MALLEY (2012), str. 3

primát. „*Sinn Féin nadále zůstávala politickým křídlem IRA. Veřejně odmítala jinou než abstencionistickou politickou strategii, byla ochotna spolupracovat jedině na místní úrovni (...) a v severním Irsku se tak politický republikanismus rozvíjel především na platformách tzv. Republikánských klubů nebo diskuzí v tzv. Společnosti W. Tona.*“¹⁸ SF měla samozřejmě pro svoje postoje vysvětlení. Orgán, do kterého probíhaly volby, byl zpravidla označován jako v rozporu se „základním právem irského lidu jako celku vládnout si sám.“¹⁹ SF nicméně touto svojí politikou nevyužila masivní potenciál ke konsolidaci katolického tábora, který z této periody více, než kdykoliv předtím, vyplýval. Nejvíce evidentním dědictvím doby boje za občanská práva tak byl trochu paradoxně vznik hlavního konkurenta v boji o katolický elektorát - SDLP.²⁰

Velmi důležitým elementem byla po faktickém rozdělení ostrova také podpora „jižních“ republikánských kruhů. Přesto, že zde byly tendence vyloučit severní část ze sféry cíleného šíření národnostně upevňujících idejí, především po jazykové stránce byla pan-nacionalistická rétorika přisuzována celému ostrovu.²¹ Tento celoírský étos bude hrát významnou roli jak během samotných „*Troubles*“, tak pochopitelně i v mírovém procesu. Sama o sobě by tato spojení os město-venkov a sever-jih ovšem nemohla pomýšlet na příliš vysoké cíle, pokud by se do republikanismu nepromítl další významný element – katolická církev.

¹⁸ FRANK (2006), str. 69

¹⁹ O'BRIEN (2003), str. 110

²⁰ HEWITT (1981), str. 377

²¹ REGAN (2007), str. 207

1.3. Katolicismus jako atribut irského nacionalismu

O roli náboženství v severoirském konfliktu existují rozsáhlé studie. Právě náboženský rozměr konfliktu a jeho vnímání jako konfrontace irského katolicismu s britským protestantismem je mediálně velmi vděčným tématem a nezdá se, že by kdy díky tomu tento multi-dimenzionální konflikt redukován na střet katolíků s protestanty. Přesto je evidentní, že náboženská příslušnost zde určitou roli hraje. Tato role se u obou komunit liší a v historickém vývoji doznaly postoje a vliv církve (resp. církví) značných změn. V souladu s cíli této práce se tato kapitola pokusí zmapovat roli katolické církve v republikánském táboře a její vliv na dominantní nacionalistický diskurs.

Katolický étos irské společnosti jistě nelze upřít. Zároveň je nicméně pravdou, že propojení nacionalismu a katolicismu bylo v očích protestantské menšiny silnější, než jaké bychom v realitě irské společnosti skutečně pozorovali. Severoirští protestanti, jak uvádí McCaffrey, nijak nešetřili na adresu katolíků slogany s čistě náboženským nábojem. Unionističtí lídři mobilizovali část společnosti slogany typu „*Home Rule is Rome Rule*“, jejichž cílem bylo neskrytě upozornit na to, že v případě sjednocení ostrova a vlády Dublinu by zcela jistě následoval diktát z Říma, nebo výroky o dvou možných cestách vývoje – protestantské svobodě v rámci Spojeného Království nebo katolickém despotismu v rámci sjednoceného Irsku.²² Snahou katolické strany konfliktu naopak bylo vyhnout se v případě referencí na konflikt takto sektářské rétorice, a to bez ohledu na to, jestli byla daná osoba členem IRA, později SDLP nebo například hnutí za občanská práva.²³ Konflikt byl katolíky vnímán ve větší míře jako politický, ekonomický či sociální, než tomu bylo na straně protestantů. Katolická církev ale sehrávala v rámci nacionalistických snah významnou roli pochopitelně dávno před rozdělením země. Již na přelomu 19. a 20. století se až na nepatrné výjimky irští biskupové považovali za nacionalisty.²⁴ To samo o sobě ovšem neznamenalo, že by církevní autority aktivně zasahovaly do politiky formou otevřené podpory konkrétní strany či hnutí. Po většinu času před získáním nezávislosti a rozdělením ostrova byla církev typická svojí neschopností formulovat jasné stanovisko a udržovat

²² McCaffrey (1973), str. 525

²³ Ibid.

²⁴ MILLER. *The Roman Catholic Church in Ireland, 1898-1918*. In: O'Day (1987), str. 189

dlouhodobý koherentní postoj k politickým otázkám. Občas se sice objevily náznaky formulace podpory např. *Irish Party* nebo i *Sinn Féin*, jednalo se nicméně téměř výhradně o stanoviska jednotlivců na různých stupních církevní hierarchie. To se pochopitelně se zrychlujícím se politickým vývojem logicky muselo změnit a do revoluční periody 1919 – 1923 již církev vstupovala jako instituce pasivně, pokud ne aktivně s přízněnou s revolučním cílem.²⁵ Klérus si nemohl dovolit riskovat potenciální ztrátu vlivu v postrevoluční irské společnosti.

To se ve vrchovaté míře promítlo i do dalších desítek let vývoje a Severní Irsko se i dnes projevuje vysokou mírou religiozity, což ostře kontrastuje s evidentní sekularizační tendencí v naprosté většině ostatních evropských zemí. Částečně je tomu tak proto, že již od 17. století se náboženská příslušnost do jisté míry překrývala s kulturními a ekonomickými rozdíly a církve poskytovaly kromě duchovního zázemí také podporu identitární na základě *community buildingu* a sloužily jako jakýsi společenský tmel. Tato role církví jako zdrojů idejí, masové identifikace a sociální sounáležitosti byla mnohokrát zmapována. Jak konkrétně se ovšem vliv katolické církve projevoval na formulaci republikánské politiky?

Jakkoliv je pravdou, že na katolické straně konfliktu zcela absentují kontroverzí, fundamentalisticky založené osobnosti typu Paisleyho a republikánské násilí bylo z církevních pozic pravidelně odsuzováno (členství v IRA dokonce zakázáno již v roce 1935), byla katolická církev vždy součástí nacionalistického mainstreamu.²⁶ Vzhledem ke svému přirozeně inherentnímu konzervatismu však nemůžeme mluvit o nadšené podpoře všeho republikánské, jak bývá někdy role církve v konfliktu interpretována. Ulsterský katolicismus byl výjimečný svojí loajalitou k britské koruně a církve se velmi zdráhala přijmout postoje a politiky, které byly principiálně protistátní.²⁷ Díky své unikátní pozici v srdci irské společnosti, kde představovala silný a často jediný zdroj stability, se ale katolická církev politické aktivitě vyhnout nemohla a ani se o to příliš nesnažila. Ani kritika z nacionalistických řad²⁸ ohledně přílišného zasahování do republikánské kurzu nemohla nic změnit na odhodlání církve hájit zájmy svojí komunity. Permanentním hráčem na politickém poli se církev stala již v 19. st., kdy podpořila kampaň za emancipaci katolíků a tzv. *home rule*. Ve dvacátém století se pak stala integrální

²⁵ Ibid., str. 203

²⁶ MITCHELL (2003), str. 6

²⁷ Ibid., str. 8

²⁸ McCAFFREY (1973), str. 533

součástí nacionalistických politik a byla velmi blízko irskému nacionalismu, obzvlášť potom nově vznikající katolické komunitě v Severním Irsku.²⁹ Podpora boje za zrovnoprávnění s protestanty, kritika některých britských praktik (např. při výsleších) a snaha uspět v roli mediátora s cílem kontinuálně snižovat napětí mezi některými aktéry konfliktu pak tvořili páteř politických aktivit katolické církve v Severním Irsku po mnoho let. Tato role byla podpisem Velkopáteční dohody oslabena, zcela však nevymizela. Pokud tedy v průběhu konfliktu mluvíme o politizaci církve, jaký vztahy panovaly mezi ní a dvěma republikánskými stranami?

Pro značnou část protestantů představovala katolická církev integrální součást širokého republikánského hnutí, pan-nacionalistické fronty, jakéhosi vše pohlcujícího leviatana³⁰ a tak se v zásadě příliš nelišila od ostatních forem republikanismu. Role církve ve skutečnosti samozřejmě nebyla degradována na funkci jednoho homogenizovaného elementu v republikánském soukolí. Typická byla pro postoje církve jistá míra ambivalence. Radikální hnutí byla sice odsuzována, ale oboustranné vazby nikdy zcela eliminovány nebyly. Kněží sympatizující s kampaní IRA představovali spíše výjimky, valné většině členů paramilitárních jednotek se ovšem dostalo klasického katolického pohřbu.³¹ Podle výzkumu, který proběhl na počátku 90. let, byla však pouze 4% kléru odhodlána v příštích volbách hlasovat pro SF, zatímco podporu SDLP vážně zvažovalo 88% z nich.³² Tento výsledek je značně disproporční vůči politickým preferencím katolické komunity jako celku, kde příznivci SDLP přechýlili podporovatele SF (v závislosti na konkrétním roce a metodologii výzkumu) pouze poměrem nejčastěji kolem 2:1.³³ Bez ohledu na tyto, ač poměrně dramatické, rozdíly mezi preferencemi kléru a „katolíků“ je evidentní, že vazby církve a SDLP dosáhly značné intenzity. Tyto vztahy byly sice neoficiální, realita severoirské společnosti nicméně oba subjekty „odsoudila“ do rámcové spolupráce v mnoha oblastech, takže výsledně se jejich aktivity, způsoby komunikace s veřejností i role ve společnosti do značné míry překrývaly. Jak upozorňuje Mitchellová, nejednalo se pochopitelně o ideovou jednotu, které církve a politická strana téměř nemohou dosáhnout, jako spíše

²⁹ MITCHELL (2003), str. 6

³⁰ BELL (2013), str. 95

³¹ MITCHELL (2003), str. 8

³² Ibid.

³³ MITCHELL (2006), str. 31

oboustranně výhodnou, praktickou spolupráci.³⁴

Pozice SF byla značně odlišná, a to právě díky komplikovanému vztahu církve a IRA. Výrazné změny letitého stavu, kdy vzájemné relace nepřekročily rámec vzájemné tiché tolerance, přišly až s postupujícím mírovým procesem, pro jehož úspěšné završení byla nezbytná konsolidace republikánského tábora a jistá míra narovnání vztahů mezi všemi relevantními aktéry. Gerry Adams v roce 1996 řekl, že oceňuje obrovské úsilí, které katolická církev vynakládá pro dosažení míru, zatímco kardinál Daly vyzdvihnul politický přínos SF a podpořil přijetí strany do mírových rozhovorů.³⁵ Ani v případě SF se nicméně nejedná výlučný vztah založený na jisté formě emoční blízkosti nebo dokonce nekritického přijímání katolických doktrín ze strany SF, jakkoliv se takováto generalizace vztahů tu a tam na straně unionistů objevuje. V jednom z nedávných rozhovorů Gerry Adams vyjádřil obdiv k protestantským církvím a mimo jiné uvedl, že podle jeho názoru by všechny křesťanské církve měly být sjednoceny.³⁶ Zdánlivě smířlivý krok v duchu moderního ekumenismu, v severoirské realitě by ovšem podobné výroky z úst vůdčí osobnosti republikánského tábora čekal zřejmě málokdo. Vzájemná podpora obou subjektů vyplývala z čistě pragmatických důvodů a neexistují důvody domnívat se, že tomu tak někdy v minulosti mohlo být z odlišných pohnutek. Díky podpoře církve se SF ocitla opět v hlavním proudu katolické komunity. Církev na oplátku posílila svůj vliv ve společnosti, čehož promptně využila k efektivnějšímu prosazování svých priorit, kterými bylo např. denominační vzdělávání.³⁷ Podpora vlastní agendy mohla být jednou z motivací církevních představitelů pro jejich politické aktivity, rozhodně však nebyla motivací jedinou. Jak obě politické strany, tak i katolická církev zkrátka představovaly v prostředí severoirské minority natolik významné aktéry, že jejich vzájemná ignorance či jen přehlížení možností vzájemné spolupráce by zcela jistě prospěly především unionistické většině.

³⁴ MITCHELL (2003), str. 8

³⁵ Ibid.

³⁶ *Gerry Adams springs surprise with a Protestant view of religion*. Belfast Telegraph online, 27. 4. 2009.

³⁷ MITCHELL (2003), str. 9

2. Sinn Féin a Social Democratic and Labour Party

2.1. 70. léta – rivalita nebo averze?

Vznik SDLP v srpnu roku 1970 pochopitelně reprezentoval pro politiku nacionalistické komunity v Severním Irsku stěžejní milník. Politické hlasy, které regionu do této doby dominovaly předchozích 50 let, stavěly svoje postoje v první řadě na permanentním zpochybňování legitimacy procesu vedoucímu ke vzniku Severního Irsku. Této linii odpovídaly i jejich politické kroky v praktické rovině. Hlavním a nejvíce viditelným z nich byla ostentativní politika absence v belfastském *Stormontu* jako výraz principiální opozice k severoirskému státu jako takovému. Rovněž nově vzniklá SDLP vycházela ve svém ideovém základu z premisy irské jednoty. To, co se jevilo do značné míry revoluční, byl nicméně způsob jak jí dosáhnout – skrze souhlas většiny obyvatel Severního Irsku. Díky tomu, pro co se později etabloval termín „*princip souhlasu*“ – (*principle of consent*) se SDLP stává první politickou stranou, která na cestě ke sjednocení počítá s podporou a souhlasem alespoň části protestantské populace v Severním Irsku.³⁸

Úspěch strany byl zpočátku silně ovlivněn neschopností IRA budovat důvěryhodnou politickou strategii v dlouhodobém horizontu. Toho SDLP dokázala vhodně využít a politické výsledky se začaly brzy dostavovat. V roce 1971 například dokázala strana přesvědčit státního sekretáře pro Severní Irsko Whitelawa aby zvážil nabídku IRA (která tím chtěla v zásadě obejít volené politiky) na jednání ohledně internací některých aktivistů. Jednání sice nevedla nikam, ale „*Provos*“ (*provisional IRA*) byla díky tomu v podstatě neúmyslně rehabilitována v rámci politického dialogu.³⁹ Je nicméně nezbytné dodat, že katolíci sice oceňovali defenzivní funkci IRA, tu ale zároveň nevnímali jako důvěryhodné politické těleso.⁴⁰ To že tomu tak bylo stále víc na úkor SDLP lze přičítat ještě jednomu fundamentu politiky této strany – tzv. „*Irské dimenzi*.“ Tou SDLP zdůrazňovala potřebu zapojení Irské republiky při hledání politického řešení konfliktu a v prvotních fázích své existence

³⁸ McLOUGHLIN (2007), str. 1

³⁹ MULHOLLAND (2002), str. 94

⁴⁰ Ibid.

byla strana právě s tímto konceptem silně spojována.⁴¹ Návrhy v rámci možné smlouvy mezi Irskem a Británií zahrnovaly především přijetí dočasné zodpovědnosti za region projevené v institucionálním ukotvení této spolupráce předpokládající dva komisaře, shromáždění, výkonnou moc s dosahem na všechny bezpečnostní složky, senát složený z poloviny ze zástupců Severoirského shromáždění a parlamentu v Dublinu a harmonizaci legislativy v obou částech ostrova.⁴² Stejně jako je identita unionistické komunity reflektována jejím spojením v rámci Velké Británie, měla být podle SDLP nacionalistická komunita politickými strukturami spojena s Irskou republikou. Strana v prvních měsících po ustavení doufala v posílení své role prostředníka mezi unionisty ovládaným *Stormontem* a radikálním republikanismem reprezentovaným IRA a SF. Lze tedy na základě dokumentů z tohoto období označit politiku SF za krajně radikální a zcela nepřístupnou kompromisům?

Podle jednoho z prohlášení SF ukázaly požadavky hnutí za občanská práva neslučitelnost unionistické vlády s demokracií a otázkou již nejsou tolik občanská práva jako spíše pokračování britské vlády v Irsku.⁴³ Prohlášení dále požaduje např. stažení vojáků ze severního Irsku, vypsání voleb konaných pod proporčním volebním systémem, zřízení nezávislé komise pro určení hranic volebních obvodů, nebo zákaz diskriminace v oblastech jako bydlení a pracovní podmínky na základě příslušnosti k náboženské komunitě.⁴⁴ Ačkoliv většina těchto požadavků skutečně směřuje k zásadním problémům katolické komunity, v dané době a kontextu je lze bezesporu považovat za radikální. SF se v těchto případech dostává do relativně schizofrenní situace, kdy sice dokáže ohniska katolické nespokojnosti adekvátně pojmenovat, ale vzhledem k politice abstencionismu (kvůli které se nesouhlasící část strany v roce 1970 oddělila, tato „oficiální Sinn Féin“ ale postupně stala jiným politickým subjektem) se v zásadě odmítá podílet na jejich politickém řešení. Vedení strany opakovaně upozorňovalo na celou řadu problémů ohledně její participace na severoirské politické diskuzi, kterými byly kromě oficiálního několikaletého zákazu strany (na území Velké Británie) především obavy z toho, aby aktivity SF na lokální úrovni, kde se voleb účastnila řada republikánů, nebyly brány jako implicitní souhlas

⁴¹ *Irskou republikou* má autor na mysli dnešní stát Irsko, přestože název „*Irská republika*“ bývá uváděn nejčastěji ve spojení se státním útvarem jednostranně vyhlášeným po *Velikonočním povstání*, jehož státoprávním nástupcem byl *Irský svobodný stát* vzniknuvší na základě *Anglo-Irské dohody*, která dala vzniknout rovněž Severnímu Irsku.

⁴² *Towards a New Ireland* (1972). Proposals by the SDLP.

⁴³ MAC GIOLLA (1969), str. 2

⁴⁴ *Ibid.*

se znovuobnovením *Stormontu*.⁴⁵ Opakovaně bylo z těchto pozic rovněž poukazováno na britskou vládu jako původce všeho násilí v regionu a její zodpovědnost za současný stav věcí.⁴⁶ V tomto ohledu byly postoje strany zcela konstantní. Pokud se tedy podíváme na pozice SF, jejich radikálnost a implicitní neochotu k ústupkům je možné říci, že vnik SDLP do značné míry vyplňoval mezeru na politickém trhu.

Na počátku 70. let by se ovšem mohlo zdát, že konstitucionální umírněná politika SDLP postavená na respektu k přání severoirské „většiny“ velký úspěch slavit v příštích letech nebude. Spirála násilí se po jisté odmlce opět naplno roztočila po oranžistickém pochodu v Derry v létě 1969, po kterém se ohniska napětí začala naplno aktivizovat i v Belfastu. Po rychlém sledu událostí na sebe prudká radikalizace aktivit republikánského tábora nenechala dlouho čekat. Situaci se nepodařilo uklidnit ani britskému náměstkovi ministra vnitra – Jamesi Calaghanovi, který inicioval zákaz bezpečnostních složek *B-Specials*, vnímaných katolíky jako symbol protestantské nadvlády. To naopak vedlo ke srážkám mezi militantními lojalisty a *Royal Ulster Constabulary* (RUC), které si vyžádaly 3 mrtvé.⁴⁷ Ani nově ustavené oddíly *Ulster Defence Regiment* (UDR) si ale sympatie katolíků nezískaly a byly nadále považovány za protestantskou milici.⁴⁸ Obecně platilo, že v atmosféře následující po hlavní vlně občanských iniciativ za občanská práva byly všechny vládní ústupky protestanty vnímány jako nepřijatelné podvolení se republikánským požadavkům, zatímco pro většinu katolíků byly velmi nedostatečným naplněním jejich dlouholetých cílů a nápravou křivd. Kombinace oboustranné nespokojenosti, zvyšující se aktivity IRA a snahy militantních lojalistů odpovědět na každou násilnou akci republikánů opět násilím znamenala vrchol v tomto procesu radikalizace prostředí. Rok 1972 nese smutné prvenství v počtu obětí, kdy o život přišlo 249 civilistů, 148 příslušníků britských ozbrojených složek a 71 členů paramilitárních skupin z obou stran.⁴⁹

Jen těžko si lze představit, že by se takové události nepromítly i do prozatím umírněné SDLP, která jakožto nově vzniknuvší strana v zájmu svého přežití musela

⁴⁵ *Report of an interview with David O'Connell, Vice President of Sinn Féin, and Seán Mac Stiofáin, Chief of Staff of the Provisional Irish Republican Army.* 19. 11. 1972, str. 5

⁴⁶ *Ibid.*, str. 4

⁴⁷ FRANK (2006), str. 78

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ *Deaths in the Northern Ireland Conflict since 1969.* The Guardian. Dostupné z

<http://www.theguardian.com/news/datablog/2010/jun/10/deaths-in-northern-ireland-conflict-data>

přijmout tvrdší, více zaujatou pozici.⁵⁰ I za této situace nicméně páteř její politiky tvořil trojdimenzionální přístup k řešení konfliktu, k jehož plné implementaci došlo až o více než 25 let později. Ten byl definován jedním z prvních „myšlenkových otců“ strany Johnem Duffym a spočíval v definici vztahů na třech úrovních, které měly být pro ukončení konfliktu klíčové – vztahy mezi komunitami, vztahy mezi Severním Irskem a Irskou republikou a dimenze britsko-irská.⁵¹ McLoughlin ale zároveň upozorňuje, že v politickém diskursu strany se toto pojetí mírového řešení objevuje až v 80. letech.⁵²

Pro tuto chvíli byl totiž zásadním momentem, který do jisté míry obě strany rozdělil, počátek internací v roce 1971. Ty se týkaly až několika set osob. Unionističtí politici tato poměrně drastická opatření navrhli ve snaze vyřešit bezpečnostní situaci. Výsledkem však byla především raketový nárůst podpory IRA. SDLP jako výraz nesouhlasu odmítla veškerý politický kontakt.⁵³ Ve snaze zmírnit napětí představil státní sekretář pro Severní Irsko Whitelaw několik opatření zahrnujících propuštění několika vězňů nebo zrušení zákazu pochodů a demonstrací. Tato gesta byla katolickou komunitou sice přijata s povděkem, postoj SDLP se ovšem nepodařilo modifikovat natolik, aby byly naplněny Whitelawovy původní naděje. Evidentním závěrem bylo zjištění, že za takto vypjaté situace má i politika umírněné strany jasné hranice. Postoje SDLP se navíc ještě vyostřily po fatálním incidentu na konci ledna 1972, který vešel do dějin jako *Krvavá neděle* a po kterém pak v zásadě strana opustila svůj původní reformní étos.⁵⁴ Ze třetích stran se také objevovala důvodná podezření, že strana díky principu irského sjednocení (jakkoliv na základě sociálního smíru a souhlasu většiny) kontinuálně podceňuje odpor ulsterských protestantů vůči myšlence sjednocení, což se pro unionisty rovnalo scénáři pohlcení Irskou republikou. Toto podcenění unionistické odezvy mohlo podle některých stanovisek v případě realizace těchto plánů vyústit v sérii ještě vážnějších společenských problémů.⁵⁵

SDLP narážela na unionistický nesouhlas při mnoha dalších příležitostech.

⁵⁰ SMITH (2002), str. 89

⁵¹ McLOUGHLIN (2008), str. 96

⁵² Ibid., str. 97

⁵³ SMITH (2002), str. 98

⁵⁴ MULHOLLAND (2002), str. 41

⁵⁵ *Copy letter from Minister for Posts and Telegraphs Conor Cruise O'Brien to Attorney General Declan Costello regarding the latter's recent meeting with members of the SDLP, and giving his views on Irish government cooperation with the SDLP.* 31. 7. 1973, str. 3

Jednou z nich byla např. konference v Sunningdale, kde byla podepsána první dohoda o Severním Irsku. Všechny přítomné politické strany – SDLP, *Alliance* a UUP (*Ulster Unionist Party*) se společně dohodly na vytvoření exekutivy na základě sdílení moci mezi těmito stranami. SDLP ale prosazovala i vytvoření tzv. *Rady Irska* (*Council of Ireland*), kde by zasedli ministři jak ze severu, tak i z republiky. Unionisté se domnívali, že by takový orgán znamenal nepříjemně velký vliv Irska na záležitosti Severního Irska.⁵⁶ Po kolapsu Sunningdalské exekutivy díky souhře faktorů (především volby, stávka *Ulster Worker's Council* a problémy unionistů s konkrétními opatřeními sdílení moci) se v SDLP stále více začínají projevovat hlasy volající po větším zapojení irské a britské vlády do mírového procesu. Britská vláda byla kritizována především za to, že více než příčiny společenské krize řeší její následky, a to navíc nepřiměřeným posilováním bezpečnosti. Evidujeme v tomto případě diametrální rozdíl – zatímco SF považuje Británii dle vlastních slov za zdroj všech problémů a násilí na ostrově, postoje SDLP směřující k aktivnímu zapojení britské vlády do politických procesů. Navzdory těmto rozdílům si však SDLP byla již v této fázi dobře vědoma nutnosti zapojení SF do jednání a právě s tímto požadavkem, aby Britové přinutili unionisty zasednout s nacionalisty k jednomu stolu, se na Britskou vládu obracela.⁵⁷

Problém ovšem stále představovala vojenská odnož SF, IRA. Podle názoru SDLP se tato v návaznosti na šířící se střety úmyslně rozhodla vyprovokovat občanskou válku, která by mohla zachvátit celé Irsko.⁵⁸ Jistá ambivalence postoje SDLP je zde zcela patrná. Strana si uvědomovala význam republikánské jednoty pro další pokračování mírového procesu, ale vzhledem k aktivitám radikální části katolického tábora zatím nemohla a nechtěla pomýšlet na konkrétní parametry případné spolupráce.

Strany se neshodovaly ani na některých dílčích politikách. Jednou z nich byla například otázka stažení britských vojenských jednotek z celého území Severního Irska. Zatímco pro SF byla jakákoliv vojenská účast na ostrově principiálně nepřijatelná bez ohledu na možné následky rychlé změny aktuálního stavu, SDLP

⁵⁶ McEVOY (2008), str. 53

⁵⁷ Ibid., str. 54

⁵⁸ *Report on a meeting between members of the Irish government and a delegation from the SDLP in Dublin on 22 November 1974, mainly regarding the issue of the proposed Constitutional Convention and loyalist intransigence, and the likely effect of a British withdrawal from Northern Ireland.* 22. 11. 1974, str. 2

důsledně zvažovala bezpečnostní rizika, která by z toho pro katolickou komunitu mohla plynout. V případě náhlého stažení britských jednotek by podle SDLP přibližně 200 000 lidí zůstalo zcela bez ochrany, čehož by nejspíš zneužila UVF⁵⁹ (*Ulster volunteer force*), která by tak k terorizování katolíků měla volné ruce. Ve vztahu k mírovému procesu si však politici SDLP byli vědomi dvou základních faktů vyplývajících z historie. Tím prvním byla výše nastíněná nutnost do výsledného řešení zahrnout i extrémní části politického spektra. Druhým z nich pak byl zřetelně se rýsující fakt, že jen citlivě nastavená síť záruk a pojistek na obou stranách může zajistit trvalé mírové řešení.⁶⁰ O to se SDLP pokoušela do značné míry právě i na straně radikálních unionistů. Ti se mezitím sdružili v UUUC (*United Ulster Unionist Council*) jakožto protestantské platformě vystupující proti Sunningdalešské dohodě. Z té by podle nich velmi výrazněji profitovali republikáni. SDLP tak na setkání s touto platformou kromě zopakování svého tradičního názoru, že k jakýmkoliv změnám musí docházet v souladu s přáním většiny a to ideálně se zapojením obou komunit akcentovala svůj kladný postoj k zapojení unionistů do vlády, a to i v případě kdy by po případných volbách mohla SDLP vytvořit většinu se stranami „středu“ tedy nehlásícími se ke konkrétní komunitě.⁶¹

K takovýmto setkáním sice docházelo, v rovině reálné politiky se toho v průběhu 70. let však příliš nezměnilo. Výraznějším výkyvem republikánských nálad se tak stal až rok 1979, kdy začal být patrný strach z reorganizací místních správ v rámci devolučních procesů, kteréžto závazky byly obsaženy ve volebním manifestu Konzervativní strany před volbami roku 1979. SDLP přesto stále vehementně podporovala politický proces a se stejnou mírou razance odsuzovala násilí IRA.⁶² Vztahy SDLP a SF tak v tomto období adekvátně ilustruje například jeden z volebních letáků SF, který tvrdě kritizuje Johna Huma. Toho obviňuje z podpory internací a implicitně tak naznačuje, že skutečná republikánská strana by nikdy nemohla radikální nacionalisty ústy svého předsedy odsuzovat. Reklama SF následně republikánský elektorát vybízí k odmítnutí SDLP jako celku.⁶³

⁵⁹ *Report on a meeting in Dublin on 10 June 1974 of the Minister for Posts and Telegraphs Conor Cruise O'Brien and other ministers, with a deputation from the SDLP, discussing the prospect and consequences of a British withdrawal from Northern Ireland.* 11. 6. 1974, str. 3

⁶⁰ HOROWITZ (2002), str. 203-204

⁶¹ HAYES (1976), str. 2

⁶² HUCKLE (1979), str. 3

⁶³ *Anti John Hume poster.* Datování pravděpodobně z raných 80. let. CAIN online archive.

2.2. 80. léta – ledy prolomeny?

Kolaps aplikace mechanismů sdílení moci vycházející ze Sunningdalecké dohody pochopitelně citelně ovlivnil atmosféru dalších let. Pro republikány byl tento kolaps do jisté míry potvrzením dlouhodobého skepticismu k Londýnu, který podle nich vykazoval znaky slabého hráče neschopného postavit se panovačnému a nedemokratickému unionismu.⁶⁴ Dalších několik iniciativ, většinou ze strany státního sekretáře pro Severní Irsko (např. Rees nebo později Atkins), taktéž politicky zcela selhalo, a to z velké části díky odmítnutí účasti ze strany SDLP.⁶⁵ Konsolidace nacionalistického tábora byla klíčovou podmínkou pro pokračování mírového procesu, jenž byl bez participace SDLP samozřejmě zcela nemyslitelný. Najdeme ovšem v politikách obou stran něco, co by nasvědčovalo uznání nezbytnosti vzájemné spolupráce alespoň v technických záležitostech mírového procesu, pokud ne přímo nové epoše vřelých vztahů?

Zřejmě největší změnou na straně SF bylo přijetí tzv. „*Armalite and ballot box strategy*.“ Tato koncepce měla kombinovat aktivity paramilitárních jednotek s úsilím politickým, které bylo v zásadě paralyzováno politikou abstencionismu. Návrhy na změny tohoto postoje přicházely jen velmi sporadicky, strana měla ještě v živé paměti štěpení, ke kterému z obdobných důvodů došlo na počátku 70. let. Gerry Adams, nastoupivší do předsednické funkce v roce 1983, se sice několikrát obecně vyjádřil ve prospěch větší politické participace, ke zlomu nicméně došlo až na každoroční konferenci SF *Ard Fheis* v roce 1986. Na ní Adams uvedl, že vstup do volební politiky by měl být vnímán především v souvislosti s širokým pojetím dlouhodobých cílů SF, spíše než optikou okamžitých zisků několika křesel.⁶⁶ Adams se v projevu rovněž zamýšlel nad smyslem otevření další fronty boje za jednotné Irsko na parlamentním základě. Poukazoval na to, že boj za národní osvobození nemůže být založen pouze na republikánském vnímání situace a že konsistentní nacionalistická politika musí brát v úvahu množství dalších faktorů tak, aby se její hlavní linie setkávala s pochopením ze strany lidí.⁶⁷ Toto uznání představuje v porovnání s předchozí nekompromisní rétorikou patrný krok vpřed. Pro návrh se vyslovil rovněž místopředseda SF Martin McGuinness, který akcentoval neúspěch

⁶⁴ SMITH (2002), str. 110

⁶⁵ Ibid., str. 113

⁶⁶ ADAMS (1986b)

⁶⁷ Ibid.

republikánského hnutí v Irské republice přesvědčit většinu o relevanci tohoto boje. „*Ignorováním reality zůstáváme osamoceni na oltáři abstencionismu oddělení od obyvatel 26 hrabství a jsme tak snadným terčem pro svoje nepřátele. Tato situace nemůže pokračovat a toto vedení má za cíl činit náš boj více a více relevantní pro obyvatelstvo Irska.*“⁶⁸ Při komparaci s postoji SDLP si zde nelze nevšimnout jisté konvergence. Pokud ještě na konci 70. let vyzývala SF katolíky k odmítnutí SDLP jako celku, nyní jako by se rétorika obou subjektů snad ani příliš nelišila. Rovněž v dokumentech SDLP najdeme četné zmínky o nutnosti hledat dlouhodobé řešení vycházející ze spojení všech společenských vlivů a elementů, které v současné situaci existují.⁶⁹ Podstatný je zde rovněž akcent na zohlednění převládajících názorů na celém ostrově, což také naznačuje mírný odklon od rigidní ideologické linie směrem k realističtějšímu přístupu politiky jako „umění možného.“

Klíčovým cílem nové strategie SF ohledně volební participace bylo nicméně především zvýšení vlastní prestiže a aspirace na pozici republikánského hegemonu, k čemuž logicky nemohlo dojít jinak, než právě na úkor SDLP.⁷⁰ V SF rovněž převládal názor, že masivnější volební podpora by poskytla jistou míru legitimacy právě probíhající násilné kampani, kterou navíc IRA ve snaze vyhnout se obviněním z přílišného vyklízení fundamentálních pozic v této době vystupňovala.⁷¹ K této tvrdé strategii pak SF na počátku 80. let přidala ještě jeden významný prvek republikánského odporu – hladovky vězňů jako reakce na rozhodnutí Britské vlády zrušit zadrženým republikánským aktivistům status politických vězňů.

Jakkoliv kontroverzní, hladovkářská perioda reprezentuje pro politiku SF významný milník. I když doposavad zastupovala SF podle vlastních vyjádření v první řadě obyčejné, utlačované spíše chudší obyvatelstvo, symbol tohoto útlaku a prapůvod všeho špatného byla v očích SF výhradně Británie. Unionismus byl tak vnímán jako vedlejší produkt britské přítomnosti na ostrově a s koncem této přítomnosti by tak de facto ztratil svůj *raison d'être*.⁷² Jak upozorňuje Maillotová, teprve v návaznosti na hladovky si SF začíná připouštět unionismus jako mnohem komplexnější fenomén a svébytnou identitu, spíše než pouhý dočasný reakcionářský

⁶⁸ McGUINNESS (1986b)

⁶⁹ LEACH (1981), str. 6

⁷⁰ SHIRLOW (1998), str. 174

⁷¹ Ibid.

⁷² MAILLOT (2005), str. 23

společenský proud odstranitelný spolu s britským vlivem.⁷³ Strana se tak tímto momentem začíná graduálně zbavovat své ideologické rigidity, kterou vždy vnímala jako nezbytnou k udržení své celistvosti. Spolu s výše nastíněným rétorickým příklonem k řešení zohledňující multi-dimenzionální charakter a tedy i řešení konfliktu se tak v zásadě jedná o další krok SF směrem k realističtějšímu a méně fundamentalistickému diskursu.

Přesto se ale SDLP k hladovkovým stávkám vězňů nestavěla, minimálně v jejich počáteční fázi, příliš pozitivně. Podle nejvyšších funkcionářů strany vzbuzovaly hladovky v katolické komunitě jen nízký zájem a lidé se stávkujícími nesympatizovali.⁷⁴ Strana si na druhou stranu uvědomovala, že s postupem času může vzhledem ke zdravotnímu stavu protestujících vězňů téma eskalovat a ve společnosti rezonovat podstatně více.⁷⁵ Přesně takovému scénáři, k překvapení SDLP, odpovídala realita. Preference katolické komunity se částečně přesunuly k radikálním „zeleným“ politikům a to na úkor prominentů zastupujících katolickou pracující třídu (Mr. Fitt) a pochopitelně i SDLP.⁷⁶ Ta si samozřejmě chtěla podporu získat zpátky, což ale v radikalizující se atmosféře a zvyšující se poptávce po tvrdším řešení, která byla patrná především u mladší generace, nebylo jednoduché a pro stranu tento problém představoval běh na dlouhou trať. SDLP si v této situaci byla plně vědoma všech rizik. John Hume se obával všeho, co by mohlo implikovat, že k jisté formě smíření mezi oběma komunitami dojde jinak, než právě skrze SDLP.⁷⁷ To bylo pro jeho stranu sice určitým katalyzátorem jejích aktivit, na druhou stranu to prakticky téměř vylučovalo pozvednutí vztahů se SF na vyšší úroveň.

Jakkoliv výše nastíněné přehodnocení politiky abstencionismu a mírný odklon od dosavadní politické linie v návaznosti na hladovky implikovaly jakousi vnitřní revizi politiky SF, nic nenasvědčuje tomu, že je možné tuto změnu pozorovat také v oficiálním diskursu strany. Ústy svého lídra SF odmítla uznat bombový útok v Brightonu, jehož cílem byla premiérka Thatcherová a při kterém přišlo o život pět představitelů konzervativní strany, jako útok na demokracii s poukazem na to, že nedemokratická, ilegální a amorální je především britská role v rozdělení ostrova.⁷⁸

⁷³ Ibid.

⁷⁴ BLATHERWICK (1981a), str. 1

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ BLATHERWICK (1981b), str. 1

⁷⁷ WYATT (1981), str. 1

⁷⁸ ADAMS (1984)

Na téma *Dublinského Fóra* poznamenal, že toto bylo v zásadě výsledkem vědomí politických stran establishmentu v čele s Johnem Humem, že s národní otázkou nejsou schopni cokoliv udělat a tak se vzdávají dominantní politické pozice ve prospěch SF.⁷⁹ Výraznější příklon k umírněné politice republikanismu nenaznačuje ani vnímání konstitucionality jako takové. Podle SF je samotný pojem *konstituční nacionalismus* kontradikcí, když samotná konstitucionalita je ústavností Britskou, jejíž integrální součástí je udržování kolonie složené ze šesti hrabství, tedy model ze strany SF konsistentně označovaný jako jednotka sociálně, politicky i ekonomicky neživotaschopná.⁸⁰ Strana se od politického mainstreamu distancovala nejen nepřímo podobnými prohlášeními, ale často také přímo poukazem na ostatní strany jako „strany establishmentu,“ jejichž politické pozice směřují k nic neřešícímu přístupu „všechno pro všechny“ odpírající Irskému národu právo na sebeurčení. Takovou stranou byla optikou SF i SDLP.⁸¹

I přes nepřilíš ustupující konzervatismus SF (nebo možná právě díky němu) v kombinaci s pokračující kampaní IRA, začíná vzestupná tendence radikálního republikanismu stále více zneklidňovat i Londýn. Ten proto přichází v listopadu 1985 s další významnou iniciativou, tzv. *Anglo-Irskou dohodou* (AIA – *Anglo-Irish Agreement*). V souvislosti s výše nastíněným vývojem bylo jedním ze strategických cílů dohody podpořit konstitucionální nacionalismus SDLP na úkor militantního republikanismu.⁸² Smlouva vymezovala zvláštní roli Irské republiky, která měla v rámci mezivládní konference, jež by předsedali státní sekretář pro Severní Irsko a irský ministr zahraničí, součástí mírového řešení. Irská vláda měla také získat konzultativní roli v záležitostech Severního Irska a mezivládní konferenci měl řídit spojený sekretariát obou zemí v Belfastu. Článek 1 smlouvy navíc opětovně garantoval, že změna statusu Severního Irska může přijít pouze se souhlasem většiny jeho obyvatel a v případě takové změny by Británie i Irsko napomohli k realizaci tohoto přání většiny.⁸³ Důvodem, proč unionistické strany se smlouvou jednohlasně nesouhlasily, byl právě tento akcent na zvýšení role republiky v záležitostech provincie, což v podstatě odpovídalo představě o „irské dimenzi“ SDLP. Ta reagovala na dokument velmi pozitivně, a to především právě z důvodu uznání

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Ibid.

⁸² McEVOY (2008), str. 80

⁸³ SMITH (2002), str. 123-124

nezbytnosti zapojení republiky, což přesně odpovídalo hlavním idejím strany.⁸⁴ Reakce SF se rovněž dala předpokládat. Strana smlouvu oficiálně odmítla s poukazem na to, že zachovává separaci šesti hrabství.⁸⁵ Podle názoru SF se jednalo o kosmetickou interní úpravu, která by Dublinu a SDLP nabídla bezcennou poradní roli výměnou za příslib udržení politické stability v šesti hrabstvích.⁸⁶ Opět tak byla ze strany SF nepřímo kritizována ochota SDLP podílet se na politickém řešení primárně nesměřujícímu k unifikaci ostrova. SDLP se na druhou stranu mohla díky uznání křivd na katolické komunitě skrz irskou dimenzi vůbec poprvé konstruktivně zapojit do debat o možném politickém uspořádání, aniž by se musela obávat ztráty podpory v katolické komunitě ve prospěch SF.⁸⁷ Podpora SF by byla v dané chvíli velkým překvapením. Jasně odmítnutí smlouvy ze strany loajalistů ale bylo podloženo především obavami z příliš exklusivních vládních postů pro SDLP v případě vytvoření nové severoirské vlády a také strach vyplývající z následků možné kombinace předpokládané neutrální pozice britské vlády v novém mezivládním orgánu a aktivní podpory republikánských cílů ze strany Irské republiky v tomtéž tělese.⁸⁸

Odmítnutí SF ale i přes navenek prezentovanou jednotu strany vyplavilo na povrch dlouho latentní *cleavage* mezi křídlem prosazujícím vojenský způsob boje a křídlem stále více spoléhajícím na boj politický. Stále palčivější otázkou bylo, zdali může SF budovat svoji podporu na sociálních hodnotách jako zdraví, práce a bydlení zatímco IRA bude tyto hodnoty ničit.⁸⁹ Podle vedoucího tandemu Adams – McGuinness, na rozdíl od některých dalších prominentů SF včetně bývalého vedení, měl být boj vojenský podřízen boji politickému, jakkoliv měly být stále přítomny oba dva prvky. Primát politické resistance měl být podpořen stále lepšími volebními výsledky, které by v dohledném horizontu udělaly ze SF dominantní republikánskou stranu. Takové tendenci nasvědčoval solidní výsledek SF ze všeobecných voleb v roce 1983, kde získala 13,4% hlasů. V evropských volbách další rok nicméně SF ztratila 11000 voličů, zatímco SDLP získala přes 22%. Zřetelnou dominanci SDLP pak potvrdili i komunální volby 1985 a také volby všeobecné v roce 1987, kdy SF

⁸⁴ McEVOY (2008), str. 81

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Ibid., str. 82

⁸⁷ SMITH (2002), str. 125

⁸⁸ BARTON. *The Historical Background to the Belfast Agreement*. In: BARTON-ROCHE (2009), str. 21

⁸⁹ SMITH (2002), str. 132

zaostala za 21% hlasů pro SDLP o téměř 10 %.⁹⁰ Po velmi dobrých výsledcích strany z počátku 80. let tak bylo evidentní, že SF narazila na horní hranici své voličské podpory. To byl fakt z části způsobený AIA, jelikož dokument obnovoval důvěru v konstitucionální nacionalismus a SF tak přišla k poznání, že kromě „svých“ volebních okrsků představující republikánské bašty bude téměř nemožné získávat podporu z jiných částí Severního Irska, kde katolíci zůstávali loajální k SDLP.⁹¹

S vědomím nevyhnutelnosti alespoň minimální spolupráce mezi oběma stranami, jejíž relevance překročila míru, na které ji ještě bylo přijatelné ignorovat, začal Adams nedlouho poté vysílat k SDLP první náznaky vůle k potencionální kooperaci. V tomto ohledu McLoughlin klade důraz na verbální projevy, které SDLP ve vztahu k AIA používala. SF, jak bylo řečeno, vnímala smlouvu jako imperialistickou lest ze strany Británie, která vtáhnutím Dublinu do výkonu politické moci chtěla primárně stabilizovat svoji pozici v Severním Irsku. Snahou SDLP tedy bylo prezentovat první část smlouvy, kde se Británie zavazuje přijmout a dopomoci vykonat vůli většiny, jako deklaraci britské neutrality v budoucích záležitostech regionu a tím v zásadě vyvrátit chápání konfliktu jako důsledek imperialismu.⁹² John Hume k tomu již v roce 1986 říká: „*Toto je jasná proklamace britské vlády, že nemá žádný zájem, strategický ani jiný, setrvat v Irsku. Deklaruje, že irská jednota je záležitostí Irů, těch, kteří ji chtějí, aby přesvědčili ty, kdo jsou proti.*“⁹³

Tato prohlášení lze vnímat jako pokus o aproximaci politických stanovisek obou stran, jejich efekt nicméně vzhledem k předchozím rokům vychladlých vztahů nemohl být okamžitý ani dostatečně silný. Ve stejném roce, jako Hume vydal své prohlášení, upozorňuje Adams v jednom z projevů na nebezpečí, že některé strany, jako Fianna Fail nebo SDLP, se mohou pokoušet vytvářet dojem, že jsou „*skutečně republikánské.*“⁹⁴ V jiném projevu zase opětovně kritizoval ochotu SDLP podílet společně s Británií na politikách, které posilují unii Severního Irska a Velké Británie.⁹⁵ Právě výše zmíněný typ rétoriky a patrná snaha nabídnout SF ideologicky akceptovatelnou formulaci dané problematiky se zanedlouho nicméně stane jedním z prvních pilířů pomalu formujícího se základu vzájemného dialogu.

⁹⁰ Ibid., str. 133

⁹¹ McLoughlin (2008), str. 106

⁹² Ibid.

⁹³ Hume (1986), str. 382

⁹⁴ Adams (1986a)

⁹⁵ Adams (1988)

2.3. Hume/Adams talks - na cestě ke spolupráci?

V polovině 80. let se tedy SF ocitá v patové situaci, s jejímž rozsahem ještě několik let předtím zřejmě vůbec nepočítala. Rétoricky, jak bylo demonstrováno, strana stále plně spoléhá na kombinaci paramilitárních a politických aktivit, jež měly její fundamentální myšlenky dovést ke konečnému vítězství. V rovině reálně dosažitelných výsledků však začínají být zřejmé dvě hlavní překážky. Tou první je vědomí limitu maximální možné voličské podpory (nezpochybnitelně podložené výsledky mnoha volebních klání) které strana může dosáhnout. SF se sice daří držet si přibližně třetinovou podporu republikánského elektorátu, toto číslo bylo však daleko za očekáváním. Druhou překážkou pak byly důsledky ozbrojené kampaně. Ta si totiž dlouhodobě vybírá vysokou daň na životech katolíků, kterých za předchozích dvacet let aktivit IRA bylo zabito dvakrát více, než příslušníků bezpečnostních složek.⁹⁶ Díky následkům „*dlouhé války*“ si SF začala uvědomovat, že neriskuje jen nižší volební podporu nebo podstatné zhoršení vztahů s katolickou komunitou, ale přímou politickou marginalizaci v případě, kdy by se na řešení dohodly všechny ostatní strany v její absenci. V kombinaci s dalšími oběťmi z řad civilistů, jako bylo 11 lidí zabitých bombou IRA v Enniskillenu, událost, která měla na veřejné mínění o IRA a SF katastrofální dopad a velmi slabými volebními výsledky SF v Republice, bylo rozhodnutí strany udělat krok z politického izolacionismu v zásadě výrazem smyslu pro realismus.

Prvotním cílem lidí kolem Adamse bylo vytvoření jakési pan-nacionalistické fronty integrující všechny prvky republikanismu s cílem ukončení britské přítomnosti na ostrově, kde by SF hrála s neustálým poukazem na sjednocení Irska vedoucí roli.⁹⁷ Přesto to byl John Hume, který v návaznosti na předchozí zkušenosti s vyjednáváním AIA a okolnosti ukazující na nezbytnost jednoty republikánského hlasu udělal směrem k Adamsovi první krok. Když se na počátku roku 1988 poprvé setkali, jejich stanoviska v zásadních věcech se příliš nelišila. Oba nesouhlasili s jakoukoliv formou striktně interního řešení konfliktu v rámci Severního Irska. Shoda mezi oběma lídry se také týkala uznání práva Irů na sebeurčení a neochoty uzнат unionistům právo veta ve věci sjednocení ostrova, k akceptaci čehož měla

⁹⁶ BARTON. *The Historical Background to the Belfast Agreement*. In: BARTON-ROCHE (2009), str. 26

⁹⁷ SMITH (2002), str. 143

unionistům pomoci i britská vláda.⁹⁸ Humova další argumentace byla podřízena snaze přesvědčit SF ohledně britské role v rozdělení Irska. Lídr SDLP se v tomto ohledu opíral o závazek britské neutrality obsažený v AIA a poukazem na to, že reálnou překážku irského sjednocení nepředstavuje britský imperialismus, jak bylo ze strany SF argumentováno, nýbrž nesouhlasný postoj ulsterských unionistů.⁹⁹ Podle Huma byla nutnou podmínkou realizace jednotného Irska v první řadě jednota republikanismu. Ozbrojený nátlak byl pak v očích SDLP negativním faktorem, který celý proces zpomaluje.¹⁰⁰ Reakce Gerryho Adamse byla zcela v linii politiky SF předchozích let. Podle něj možná postoje Británie (díky kampani IRA) doznávají určitých změn, ty se ovšem netýkají jejich strategických zájmů v Severním Irsku, jehož ovládnutím Britové násilně vynucují svoji vůli na obyvatelích Irska. V reakci na otázku jak tedy přimět Británii ke změně postoje je podle Adamse řešením zahájit z podnětu SF, SDLP a Dublinu mezinárodní a diplomatickou ofenzívu, která Irům zajistí právo na národní sebeurčení.¹⁰¹

SF, navzdory zdánlivě nekompromisní rétorice, vydala svůj vlastní dokument *Scenario for Peace*, a to ještě dříve, než byly rozhovory obou lídrů formálně zahájeny. Publikace dokumentu znamenala první krok k vytvoření politické strategie, k čemuž došlo u SF po dlouhé době totální absence podobných snah. Dokument uznává dialog, spíše než násilí, jako alternativní prostředek k dosažení republikánských cílů.¹⁰² Jeho účinek ovšem nelze přeceňovat – na paramilitárních aktivitách IRA se v zásadě nepodepsal. Dva základní postoje SF v něm obsažené se ale následně staly pro rozhovory Huma s Adamsem hlavními třecími plochami. Podle McGrattana byl tou první pohled obou lídrů na unionismus. Optikou SF bylo sjednocení ostrova primárně otázkou teritoriální, kdy svěřovat národní menšině moc veta na realizaci národního práva je ignorací demokratických principů. Podle Huma bylo sjednocení naopak spojeno s otázkou obyvatel, nikoliv území. Bez ohledu na to, jestli unionisté mají na veto právo, jím v realitě díky matematickým reáliím, historii a geografii prostě disponují a unifikace ostrova tak musí předcházet britskému stažení.¹⁰³ Druhé ohnisko sporu se týkalo Humovy charakterizace aktivit IRA jako

⁹⁸ BARTON. *The Historical Background to the Belfast Agreement*. In: BARTON-ROCHE (2009), str. 27

⁹⁹ O'KANE (2004), str. 84

¹⁰⁰ BARTON. *The Historical Background to the Belfast Agreement*. In: BARTON-ROCHE (2009), str. 27

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² McGRATTAN (2010), str. 125-126

¹⁰³ Ibid., str. 126

brzdícího elementu v dosažení republikánských cílů díky tomu, že násilná kampaň jen utvrzuje unionisty v jejich antipatických postojích vůči Republice a tím i proti plánu sjednocení země. SF již tradičně odkazovala na Británii jako na původ veškerých násilností i hlavní překážku pro mír. Rétorika SF se ve vztahu Británie a Severního Irsku nadále držela označení „stěžejní strategický zájem,“ který region podle nich pro Brity představoval. V SF rovněž panoval názor, že díky AIA by se k moci dostal pragmatický unionistický proud a následná vláda založená na sdílení moci by chtěla v první řadě radikální republikány dostat do izolace. Z tohoto důvodu se SF vyslovovala ostře proti jakémukoliv stormontskému uspořádání, jehož součástí by byly mechanismy sdílení moci.¹⁰⁴

Tato vlna rozhovorů mezi oběma lídry skončila v září 1988 po několika měsících. Mohla ale tato dvě témata skutečně představovat hlavní třecí plochy, jak tvrdí McGrattan, nebo bylo problematických bodů, proč rozhovory v této fázi nepřinesly výsledek, více? Pro uspokojivou odpověď je nezbytné analyzovat primární stranické dokumenty poskytující vhled do ideových struktur obou stran v této době. Jedním z takových dokumentů je kolekce *The Sinn Féin/SDLP Talks* vydaná dublinskou centrálou SF, která podrobně reportuje o setkáních obou lídrů a nabízí doslovné přepisy jejich korespondence a stanovisek jak SF, tak i SDLP. Strana zde udává detailní přehled svých postojů a názorů k celé řadě aspektů konfliktu. Pro účely této práce budou relevantní ty části, které reagují na nabídky politické spolupráce s SDLP.

V dopise z března 1988 předkládá Adams Humovi komplexní náhled SF na politický vývoj posledních měsíců. Kromě obvyklého akcentu na ukončení britského vlivu v regionu jako jediné možné řešení konfliktu a dalších tvrzení na podporu legitimacy ozbrojeného boje obsahuje i náčrt možné spolupráce obou stran. Ta by podle SF měla spočívat na několika tematických pilířích, které by se mohly stát předmětem shody obou stran. Obě strany se měly shodnout a podporovat mezinárodně etablovaný princip práva na sebeurčení národů. Měly být rovněž za jedno v postoji, že britská vláda nemá na přítomnost v Irsku žádné právo a že aktivity IRA jsou politicky motivované a její příslušníci nejsou zločinci. SF i SDLP měly také uznat, že britské síly na území 6 hrabství nejsou svojí podstatou jednotky peacekeepingové a společně měly obě strany vyvíjet tlak na Dublin s cílem podpory

¹⁰⁴ Ibid.

spuštění mezinárodní diplomatické ofenzívy, která má Irsku zabezpečit uznání práva na sebeurčení.¹⁰⁵ John Hume ve své reakci klade důraz na aktivity IRA, jelikož z postoje Adamse byla patrná neochota od těchto způsobů boje ustoupit. Hume se ptá, zdali podle Adamse existuje v Irsku někdo, kdo skutečně věří, že se současná britská vláda poddá republikánským požadavkům vynucovaným tímto způsobem a zdali současná IRA urputným trváním na ozbrojeném odporu nepovýšila způsoby boje nad jeho zamýšlené cíle.¹⁰⁶ Podle Huma by navíc i v případě úspěchu metod IRA nedošlo ke skutečnému míru, nýbrž k ještě většímu chaosu a rozdělení společnosti deprivované zdlouhavým terorem. Naprostá většina obyvatel Irska podle něj neuznává násilí jako legitimní prostředek.¹⁰⁷

Problém dle Huma představovalo v první řadě rozdílné vnímání práva na sebeurčení oběma komunitami. K přerušení styků s Británií by mělo podle SDLP dojít na rozdíl od názoru SF až po sjednocení ostrova. Hume se dále ptá, zdali za předpokladu, že SF souhlasí s třemi hlavními tezemi (irský národ má právo na sebeurčení, obyvatelé Irska jsou v tuto chvíli rozdělení v názoru jak toto právo vykonávat, souhlas s řešením vyžaduje podporu obou komunit) považuje za nejlepší cestu vpřed irskou vládou svolané jednání všech relevantních politických sil v Severním Irsku, což by ale zároveň předpokládalo ukončení aktivit IRA. Pokud by unionistické strany takový formát odmítly, zajímala Huma případná ochota SF podílet se na vyjednávání mírového postupu ohledně práva na sebeurčení, které by probíhalo za účasti všech republikánských složek.¹⁰⁸

Tato argumentace do značné míry potvrzuje fundamentální cíl těchto jednání z pohledu SDLP. Tím byla modifikace diskursu SF směrem k politickému mainstreamu. Pro SF zase rozhovory představovaly pokus o unifikaci nacionalistických postojů napříč Irskem ohledně dalších kroků směrem k irské jednotě.¹⁰⁹

Delegace se znovu sešly v květnu stejného roku. SF navazovala na poslední fázi komunikace se SDLP a ve své odpovědi se soustředila na dva tematické okruhy. Prvním z nich bylo irské právo na národní sebeurčení, v názoru na což nemohou být Irové rozdělení, jak tvrdí SDLP, protože toto právo jim bylo díky Británii vždy

¹⁰⁵ *The Sinn Féin/SDLP talks*. Published by Sinn Féin, 44 Parnell Square, Dublin 1, Ireland, str. 7

¹⁰⁶ *Ibid.*, str. 8

¹⁰⁷ *Ibid.*

¹⁰⁸ *Ibid.*, str. 9-10

¹⁰⁹ MURRAY (1998)

upíráno. Ze stejného důvodu také podle SF nelze mluvit o nutnosti souhlasu obou komunit, protože jedna z nich je ovládána britskými imperiálními ambicemi. I přes tyto problematické body byla nicméně SF připravena účastnit se konference politických stran, která by nicméně byla optikou SF jen poloviční cestou vpřed, pokud by ji nepředcházela závazek Británie, že se ze Severního Irska kompletně stáhne.¹¹⁰ Druhou částí reakce SF byly konkrétnější návrhy na parametry potencionální politické spolupráce. Její základ měla tvořit společná práce na návrzích změn aktuální situace katolické menšiny, které měly být zahrnuty v primární legislativě a jejichž prosazení mělo být národně i mezinárodně podporováno. Druhým bodem pak byla spolupráce obou stran na široké antidiskriminační kampani upozorňující na nerovné příležitosti např. v otázkách zaměstnanosti.¹¹¹

Další setkání delegací se konalo o měsíc později, kdy značnou část argumentace představovalo opakování postojů obou stran a snaha přimět svého soupeře k alespoň částečné revizi názoru. Představitelé SF také po SDLP požadovali vysvětlení, jak přesně strana definuje premisu „jednoty po vzájemné dohodě,“ čehož se jim zatím od SDLP nedostalo. SF rovněž opět předložila svoje návrhy na spolupráci, které ovšem stále vycházely ze zcela nekompromisního postoje vůči Británii. Odpověď SDLP tak obsahovala kromě vyjádření silné vůle strany spolupracovat se SF na dosažení společných cílů také podmínku, že tato spolupráce by musela probíhat bez jakýchkoliv vazeb na paramilitární organizace nebo jen schvalování jejich aktivit.¹¹² SDLP také kritizovala přílišnou rigiditu postojů SF, která fakticky znamenala naprostou absenci pokroku v jednáních, obě strany jen utvrzuje v jejich postojích a tak snižuje šanci nalezení konsenzuálního řešení.

Oba lídři se následně sešli osobně a v několika fázích pokračovala i jejich písemná komunikace, která se s osobním jednáním de facto prolínala. V jednom ze závěrečných dokumentů ohledně jednání shrnuje SDLP klíčový bod, který strany nadále rozděluje. Je jím otázka, zdali mají unionisté právo vetovat proces sjednocení ostrova. Bez zájmů Británie, které by tomu mohly být překážkou, by mělo dojít ke společnému postupu obou komunit rezultující ve shodu na parametrech, jak společně sdílet irský ostrov. Pokud je tento předpoklad SDLP pravdivý a pokud SF dojde k uznání primátu reálně dosažitelných výsledků politiky (v protikladu k dosavadní

¹¹⁰ *The Sinn Féin/SDLP talks*. Published by Sinn Féin, 44 Parnell Square, Dublin 1, Ireland, str. 12

¹¹¹ *Ibid.*, str. 14

¹¹² *Ibid.*, str. 16

snaze SF interpretovat otázku veta čistě akademicky bez ohledu na realie), pak by se strana měla také zřítí ozbrojeného boje a k jeho ukončení využít svého vlivu na dění v IRA.¹¹³ SF ve svém hodnocení proběhnuvších rozhovorů ocenila možnost přímých rozhovorů mezi oběma stranami, navzdory odmítavým reakcím, obavám a tlakům z jiných stran. „*Přestože nedošlo ke shodě na celkové politické strategii k dosažení spravedlnosti a míru v Irsku, Sinn Féin je přesvědčena, že snahy o její nalezení musí pokračovat.*“¹¹⁴ Důvody neshody se podle SF týkaly v první řadě již dobře známých otázek: právo unionistů na veto a neutralita britské vlády.

John Hume si uvědomoval, že všezahrnující politická jednání mezi oběma vládami a irskými politickými stranami u kulatého stolu jsou v podstatě jediným diplomatickým formátem, který zaručí participaci SF. Na druhou stranu nijak neskrýval velmi kritické postoje ohledně ozbrojené kampaně IRA. Ve stejném roce, kdy proběhlo první kolo jednání mezi oběma lidry, Hume na konferenci SDLP tvrdě kritizoval násilí IRA, které podle něj bylo velmi neadekvátní a mělo na svědomí šestkrát vyšší počet obětí než britská armáda a 30krát vyšší než RUC.¹¹⁵ Jakkoliv tedy SDLP argumentovala v kontextu krachu jednání hlavně neshodami ohledně unionistického veta, jako klíčový problém vinoucí se napříč argumentací SDLP byla patrná neochota SF a IRA vzdát se násilí jako prostředku k dosažení svých cílů. Přes tento evidentní nesoulad rozhovory vytvořily základ pro jejich další pokračování v roce 1993. Pokud by se tato část vůbec neuskutečnila, SDLP by se pravděpodobně dohodla s unionisty na jistém typu devolučního uspořádání, jehož základní obrysy poskytovala AIA.¹¹⁶

I po skončení rozhovorů zůstali oba lídři v kontaktu a vyměňovali si svá stanoviska na neoficiální úrovni. Tato stanoviska se zčásti věnovala možnosti vzniku pan-nacionalistické aliance za pomoci irsko-americké lobby i vlády v Dublinu. Zjevný akcent na zapojení široké škály aktérů v podstatě vylučoval jakoukoliv formu interního řešení pouze v rámci Severního Irsku. I toto bylo důvodem, proč ani mezistranická jednání SDLP, Alliance, DUP a UUP na podzim 1988 nepřinesla výsledek.¹¹⁷

¹¹³ *Ibid.*, str. 19

¹¹⁴ *Ibid.*, str. 26

¹¹⁵ MURRAY (1998)

¹¹⁶ *Ibid.*

¹¹⁷ McGRATTAN (2010), str. 127

2.4. Přelom desetiletí – další fáze sblížení

V debatách zabývajících se nejen důvody příliš zdlouhavých jednání často nevedoucích k přiměřenému výsledku, ale především stále vysokého stupně aktivizace radikálních republikánů v IRA je možné oprávněně poukazovat na nekompromisní přístup Margaret Thatcherové jako na jednu z hlavních příčin tohoto stavu. Její neochota k sebemenším ústupkům byla vodou na mlýn radikálům, kteří kroky Londýna chápali jako jasné stvrzení legitimacy boje včetně prostředků k němu používaných. Přesto sehrál státní sekretář pro Severní Irsko Peter Brooke, jehož doba výkonu funkce překlenula změnu na postu britského premiéra, stejně tak jako jeho nástupce ve funkci Patrick Mayhew, v dalších událostech klíčovou roli. Specifikum tohoto Brity iniciovaného kola rozhovorů spočívalo v neutralitě jejich ministrů, kteří měli sloužit jako prostředníci v jednáních a neměli se nijak vyjadřovat k jimi preferované formě ústavního uspořádání.¹¹⁸ Ačkoliv jednání probíhala v relativně konstruktivním duchu, unionisté se oprávněně obávali, že spíše než jednání s nimi je pro Huma v danou chvíli podstatně důležitější dosáhnout lepších vztahů se SF, která jednání zavrhl pro jejich nedostatečnou inkluzivitu.¹¹⁹ Hume se v podstatě se všemi důležitými stranami v jednání shodoval na tom, že pokud nedojde k posunu postoje SF ohledně násilné kampaně IRA, nebude jí umožněna účast na rozhovorech. Postoj SDLP nicméně znamenal jistou změnu kurzu ze strany Británie. Brooke se nechal slyšet, že za předpokladu ukončení násilí by nevyklučoval podporu rozhovorů za účasti SF.¹²⁰ Pro vztahy SF/SDLP bylo ještě podstatnější jedno z jeho pozdějších prohlášení, ve kterém ujišťoval, že Británie v Severním Irsku nemá žádné „sebestředné, ekonomické ani strategické zájmy,“ což fakticky znamenalo výslovné popření argumentů SF, která tak v tomto zásadním rozporu se SDLP ztrácela jednu ze svých klíčových argumentačních premis.¹²¹

Ačkoliv rozhovory Hume/Adams oficiálně skončily, Brooke hned v roce 1990 inicioval tajná jednání britské vlády se SF. Brzy bylo patrné, že jejich cílem je v první řadě dohoda na podmínkách, za kterých by IRA byla ochotna ukončit

¹¹⁸ BARTON. *The Historical Background to the Belfast Agreement*. In: BARTON-ROCHE (2009), str. 27

¹¹⁹ *Ibid.*, str. 28

¹²⁰ MURRAY (1998)

¹²¹ *Ibid.*

ozbrojený boj.¹²² Jakkoliv se tedy oficiální rozhovory mohly v jisté fázi i přes skepticismus unionistů ohledně skutečných zájmů SDLP jevit optimisticky, i v britských vládních kruzích v tuto chvíli začíná být evidentní vědomí nutnosti nějakým způsobem do výsledného řešení zapojit i radikálnější část republikánské komunity. Za celkovým výsledkem jednání tak stojí pravděpodobně i právě faktor vyloučení SF z jednání. Velmi specifická role SF byla podtržena několika informačními faux pas, kdy se ke straně dostaly dosavadní výsledky jednání, a to většinou vykreslené negativněji, než jaké skutečně byly. SF tak mohla prohlašovat, že disponuje interními informacemi, podle kterých se jednání nijak nevyvíjí a pravděpodobně v nejbližší době skončí.¹²³

SDLP měla nicméně pochopitelný zájem, aby jednání pokračovala. Výsledná dohoda měla totiž reflektovat strukturu vztahů postavenou na třech dimenzích – severoirské, Severu a Republiky a vztahy mezi vládami Británie a Irska – tedy aplikace principů, se kterými původně přišla sama SDLP. Rozhovory ovšem selhaly jako důsledek střetu protichůdných cílů. Unionisté pokládali za klíčové nahradit AIA jiným uspořádání, nebo alespoň snížit míru vlivu Irska na záležitosti provincie. SDLP naproti tomu neochvějně stála za výsledky, které přinesla AIA a její snahou bylo naopak posílení irské dimenze.¹²⁴

Bylo jistě možné poukazovat na neúplné nasazení a entuziasmus SDLP v rozhovorech, protože ty neměly bez účasti SF velikou šanci uspět. Hume vždycky chápal, že pokud se má skutečně dojít ke konečnému řešení, u jednacího stolu musí být oproti současnému stavu jedno místo pro SF navíc.¹²⁵ Zbytečné ale rozhovory také rozhodně nebyly. Kromě tajné komunikace Britů s IRA značící silící inklinaci Britů ke komplexnímu řešení za podílu všech relevantních politických hráčů lze z pohledu nacionalistů rovněž mluvit o pozitivním posunu vpřed díky tendenci k většímu důrazu na britsko-irskou dimenzi, která byla de facto převzata z trojdimenzionálního návrhu řešení konfliktu z dílny SDLP.¹²⁶

Během počátku 90. let začínal být v návaznosti na tato jednání patrný ještě jeden významný aspekt vztahu SF/SDLP. SF si během řady interakcí mezi oběma stranami graduálně osvojila rétorický diskurs SDLP, a to v první řadě rozšířením

¹²² BLOOMFIELD (2001), str. 5

¹²³ Ibid., str. 89

¹²⁴ MURRAY (1998)

¹²⁵ BLOOMFIELD (2001), str. 127

¹²⁶ MURRAY (1998)

svojí verbální argumentace o pojmy „*diskurs rovnosti*“, „*potřeba nového Irska na základě dohody*“ (*agreed Ireland*) a potřeby dosáhnout „parity mezi prostředky vyjadřování loajalistické a nacionalistické identity.“¹²⁷ Nastávající konvergence obou stran vycházela ze správného předpokladu, že SDLP i SF chápou konflikt stejným způsobem a že jejich postoje k jeho vyřešení jsou si blízké. Navzdory některým prohlášením, řešení obou stran reflektovalo tradiční nacionalistické myšlenky, kdy institucionální změny a akcent na aspekt rovnosti ve vztahu ke katolické menšině jsou jen částmi zaštiťujícího projektu, kterým je konstitucionální reforma.¹²⁸

Při analýze efektu, jaký na vztazích obou stran zanechala tato epocha, je opět nutné sáhnout k primárním dokumentům, v tomto případě především společným prohlášením SF a SDLP, která jakožto první svého druhu stvrzovala určitý milník v trajektorii jejich vztahů. Britská tajná jednání s vedením SF bezpochyby jistě plody v dlouhodobém horizontu přinesla, v oficiálním diskursu strany však máloco naznačovalo, že by IRA mohla již v roce 1994 (poprvé) vyhlásit ukončení ozbrojené kampaně. Na konferenci SF v roce 1993 Gerry Adams striktně odmítal postoje, podle kterých bylo loajalistické násilí pouze reakcí na útoky ze strany IRA. Takovou interpretaci měl kromě některých unionistických poslanců, u kterých se v tomto ohledu těžko mohlo jednat o překvapení, zastávat i zástupce za SDLP Joe Hendron.¹²⁹ Adams zdůraznil, že žádná odvetná reaktivní kampaň není a že na vině jsou protestantské milice, které jsou schopny zasahovat svoje cíle se stále vyšší efektivitou. To do jisté míry potvrzují i statistiky. Rok 1992 byl prvním, kdy zemřelo více členů republikánských paramilitárních skupin, než příslušníků britských bezpečnostních sil.¹³⁰

Jistou míru nesouladu v postojích obou stran mělo snížit následné kolo rozhovorů, tentokrát pouze mezi SF a SDLP. Z toho vzešlo několik společných prohlášení, kde jsou patrné další dílčí kroky ke sblížení stanovisek. Již v prvním z nich, vydaném v dubnu 1993, oba lídři uznávají návaznost na rozhovory z roku 1988 a kromě jiného přiznávají, že nejen všichni obyvatelé Irska, ale ani obě strany se plně neshodují v názoru jak realizovat právo na sebeurčení, které Irům plně

¹²⁷ McGRATTAN (2010), str. 128

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ ADAMS (1993)

¹³⁰ *Deaths in the Northern Ireland Conflict since 1969*. The Guardian. Dostupné z

<http://www.theguardian.com/news/datablog/2010/jun/10/deaths-in-northern-ireland-conflict-data>

náleží.¹³¹ Prohlášení také mluví o „*mírovém narovnání vztahů*“ stejně tak jako o snaze dojít „*demokratické a mírové dohody*.“¹³² Vliv SDLP je v dikci tohoto prohlášení zcela zjevný. V dalším společném vyjádření informují lídři o velkém postupu v jednáních, díky kterému byly výsledné návrhy předloženy Dublinu, jelikož dané principy náleží ke zvážení oběma vládám. Podle obou stran by jakákoliv dohoda, které se podaří dosáhnout, měla respektovat „*rozmanitost tradic*.“¹³³ Poslední společné prohlášení stejného roku reagovalo na setkání Huma s Johnem Majorem na podzim 1993. „*Otázka trvalého míru a způsobu jeho dosažení*“, ke kterému může přispět i Britská vláda je zde považována za „*nejzávažnější současný problém*.“¹³⁴ Oba lídři také oceňují širokou lidovou podporu a povzbuzení, kterým se jim v souvislosti s jejich mírovou iniciativou dostalo.

Čtvrté společné prohlášení obou lídrů pak přichází v srpnu 1994. Opětovně je v něm akcentována společná zodpovědnost za hledání optimální cesty vedoucí k trvalému míru, oddanost demokratickým principům stejně jako vyloučení jakéhokoliv interního řešení v rámci Severního Irska.¹³⁵ Kromě zopakování předchozích stanovisek týkajících se především respektu k rozdílnosti tradic a práva irského národa jako celku na sebeurčení se v prohlášení objevuje také zdůraznění, že proces, kterého se obě strany účastní, nepředstavuje pro žádný segment severoirské společnosti hrozbu.¹³⁶ Toto lze považovat za další patrný úspěch SDLP, neboť ze strany SF se jedná o stvrzení vědomí nezbytnosti zapojení unionistů do řešení, u kterého je navíc garance, že pro ně nebude znamenat hrozbu. Vyjádření končí důrazem na nezbytnost pozitivního přispění britské vlády k mírovému procesu a optimistickým postojem obou stran, že situace se skutečně může pohnout „*citelně kupředu*.“¹³⁷

V sérii společných prohlášení tedy evidujeme zatím nejvýraznější sblížení stanovisek obou stran, alespoň co se jejich dikce týče. Ještě na přelomu 80. a 90. let by prohlášení SF obsahující některé z výše uvedených výroků byla zcela nemyslitelná. Je však třeba dodat, že především trvání SF na formulacích ohledně práva na národní sebeurčení, které implikovaly, že pro Severní Irsko se nepočítá se

¹³¹ HUME, ADAMS (1993a)

¹³² Ibid.

¹³³ HUME, ADAMS (1993b)

¹³⁴ HUME, ADAMS (1993c)

¹³⁵ HUME, ADAMS (1994)

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ Ibid.

samostatným rozhodováním, podobně jako zatvrzelé pokusy přimět Brity, aby před svým odchodem přesvědčili protestanty o správnosti myšlenky jednotného Irska o příliš výrazném posunu stanovisek SF příliš nesvědčí. Frank dokonce dochází k závěru, že SF se ve svých požadavcích z průběhu předchozích tajných jednání s Londýnem téměř vůbec nepoučila.¹³⁸ Velkým překvapením nebylo, když výstupy jednání byly následně britskou vládou odmítnuty (na odmítnutí se podílely i další faktory – především závislost Majorovy vlády na hlasech unionistických poslanců a pokračující násilné aktivity IRA). Nepříliš velký přínos pro mírový proces jako celek byl však bohatě kompenzován dalším podstatným sblížením obou republikánských stran.

¹³⁸ FRANK (2006), str. 183

2.5. Cesta k Velkopáteční dohodě – společně za republiku?

Vzhledem k výše zmíněným komplikacím ohledně pokračující kampaně IRA a neschopnosti SF opustit některá letitá dogmata by se mohlo zdát, že mírová dohoda byla nedlouho před polovinou 90. let stále v nedohlednu. Ve skutečnosti však již základní podmínky pro uzavření míru byly vytvořeny a zbývalo dořešit pouze několik posledních záležitostí.¹³⁹ Tzv. *Deklarace z Downing Street* stvrzovala předchozí výstupy jednání Adamse s Humem a zopakovala Britské prohlášení ohledně neexistence egoistických cílů v Severním Irsku, stejně tak jako oddanost Britů přijmout nápomocnou roli při vykonávání případných ústavních změn na základě rozhodnutí severoirské většiny.¹⁴⁰ SF si nicméně uvědomovala, že Britové nepřikročí k žádnému zlomovému rozhodnutí, pokud nebude zastavena paramilitární kampaň. K tomu, že k takovému rozhodnutí nakonec došlo, přispěl kromě těchto externích faktorů, také programový dokument SF nazvaný *K trvalému míru v Irsku*. V něm strana sumarizuje svoje postoje a návrhy k řešení konfliktu. Na první pohled se svou dikcí od předchozích programových dokumentů SF příliš neliší, bližší prozkoumání ovšem odhaluje celou řadu drobných, ale podstatných změn. Zcela například mizí požadavek na okamžité britské stažení z regionu. SF proklamuje, že je připravena ke konstruktivnímu dialogu „*jakmile britská vláda přijme politiku stažení z Irska*.“¹⁴¹ Oproti předchozím, veskrze ultimativním prohlášením opakovaně požadujícím stažení okamžité je tato změna zřejmě nejvýraznější. Británie by podle SF také měla spolupracovat s vládou v Dublinu na výkonu své zodpovědnosti za proces unifikace ostrova.¹⁴² Rovněž v dalších dílčích aspektech nese dokument zřetelné stopy inspirace SDLP.¹⁴³

Vyhlášení příměří IRA, které nakonec trvalo necelé dva roky, přineslo řadu dílčích změn. Pro republikány to bylo především zrušení zákazu vysílání v Británii, zrušení některých cestovních omezení do Británie a USA, možnost kontaktů s členy vlád v Dublinu, Londýně i Washingtonu, což se pozitivně projevilo na veřejném profilu SF, větším přílivu finančních zdrojů a tím i lepším volebním vyhlídkám.¹⁴⁴

¹³⁹ *Ibid.*, str.182

¹⁴⁰ BARTON. *The Historical Background to the Belfast Agreement*. In: BARTON-ROCHE (2009),str. 31

¹⁴¹ *Towards a Lasting Peace in Ireland. A summary guide to Sinn Féin Peace Proposals* (1994), str. 6

¹⁴² *Ibid.*

¹⁴³ FRANK (2006), str. 182

¹⁴⁴ BARTON. *The Historical Background to the Belfast Agreement*. In: BARTON-ROCHE (2009),str. 32

Vydání amerického víza pro Gerryho Adamse bylo po desítky let trvajícím vnímání IRA jako čistě teroristické organizace rovněž příznačným krokem. Kromě podpory Billa Clintona ze strany bohaté, irsko-americké a na SF orientované emigrace, která od nastoupivšího prezidenta očekávala odklon od politiky ostrakizace republikánů, byla významným faktorem přispívajícím k této změně rovněž neutralizace Adamsovy pověsti teroristy, ke které došlo právě díky jednání s Johnem Humem, který dokonce jednání se SF Spojeným Státům sám doporučil.¹⁴⁵ Udělení víza mělo také sloužit jako lákavá ukázka toho, jak by mezinárodní přijetí SF mohlo vypadat, kdyby k zastavení ozbrojeného boje skutečně natrvalo došlo.

Ústup od ozbrojené rezistence přesto znamenal obrovský zlom, neboť spíše než racionální, pragmatickou volbu strategie ztělesňoval boj pro velkou část republikánů ideologický element, věc víry ve správnost boje proti Británii za jakýchkoliv podmínek.¹⁴⁶ Z tohoto důvodu SF také dělala všechno proto, aby toto rozhodnutí nevypadalo jako prohra nebo kapitulace a aby si strana pokud možno zachovala tvář. V dokumentu vydaném o několik měsíců později vládami Irska a Británie je tento krok označován za „*naplnění hluboké touhy obyvatel těchto ostrovů po ukončení násilí*“.¹⁴⁷ Irská média tento historický milník kvitovala s nadšením jako rehabilitaci nacionalistického snu, který představoval završení 25 let tvrdé práce Johna Huma.¹⁴⁸ Zároveň bylo poukazováno na roli Gerryho Adamse, který ve své snaze vést stranu mimo linii ozbrojeného boje prokázal svůj „státnický potenciál“ a bez jehož „umu a trpělivosti“ by takovýto vývoj nebyl možný.¹⁴⁹ Nedlouho po vyhlášení přivítali Adamse v Dublinu irský premiér Raynolds i John Hume.

V kontextu mírového procesu však bylo daleko významnější zařazení SF mezi strany, které byly sezvány k debatám pod tzv. *Fórem pro mír a usmíření* (*Forum for peace and reconciliation*), pan-nacionalistickou platformou, jejíž výstupy byly klíčové pro vytvoření společných britsko-irských rámcových dokumentů, které následně v únoru 1995 posloužily jako základ pro formující se mnohostranná jednání (multi-party talks).¹⁵⁰ Republikáni byli překvapeni flexibilitou, s jakou na stále jednotnější tandem SF-SDLP vlády Irska a Británie nyní reagovaly.¹⁵¹

¹⁴⁵ FRANK (2006), str. 188

¹⁴⁶ SMITH (2002), str. 177

¹⁴⁷ *The Framework Documents – a New Framework for Agreement*, 22. 2. 1995

¹⁴⁸ McGRATTAN (2010), str. 139

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ SMITH (2002), str. 183

¹⁵¹ MULHOLLAND (2002), str. 132

Konečným cílem nacionalistů stále zůstávala socialistická republika složená z 32 hrabství, změnilo se ovšem prostředky, jakými jí mělo být dosaženo. Tajná republikánská dokumentace z roku 1994 vytyčuje jako stěžejní z těchto prostředků nacionalistický konsenzus stojící na nejsilnějším možném sepjetí SF, SDLP a Dublinské vlády opírající se rovněž o mezinárodní podporu. Loajalita rozličných, doposud stále relativně nesourodých republikánských tradic, která zřetelně odkazovala na principy vytyčené Johnem Humem, měla, jak bylo uznáváno, docílit principiální shody na podobě *Irska na základě dohody*. Poprvé za 25 let se zdálo, že republikánské subjekty skutečně postupují jako téměř uniformní celek.¹⁵²

Jakkoliv bylo sepjetí SF s umírněnou formou republikanismu stále těsnější, odzbrojení jako další fázi procesu posunu strany směrem k establishmentu prozatím mnoho nenavštěvovalo. Právě to byla nicméně obecně přijímaná podmínka, aby byla SF přizvána k připravovaným mírovým rozhovorům. V říjnu 1995 přišel s návrhem na řešení situace David Trimble, který jakožto zastávce tvrdší linie nedlouho předtím převzal post předsedy UUP. Navrhl, aby IRA byla povinnosti demonstrativního složení zbraní zbavena a místo toho musela podpořit volby do tzv. *Fóra*, čímž by jednání čistě v rámci Severního Irska získalo potřebnou legitimitu jako platforma všech relevantních politických stran.¹⁵³ SF ani SDLP však ze svých původních návrhů zahrnujících především zapojení dalších aktérů a důraz na *irskou dimenzi* neslevily, vlády Irska a Británie se proto rozhodly nechat celou záležitost prošetřit komisí pod vedením amerického senátora Mitchella. Mezinárodní rozměr komise měl kromě jiného minimalizovat dojem, že jednání IRA je určováno britskými ultimáty.¹⁵⁴ Výsledky šetření však příliš optimistické nebyly. Komise konstatovala, že odzbrojení paramilitárních skupin před začátkem jednání je v zásadě mimo realitu a navrhla, aby odzbrojování začalo paralelně s postupem všestranných rozhovorů, přičemž všichni účastníci se měli zavázat k respektování principu nepoužití síly.¹⁵⁵

Třetí plochou nicméně byla Majorova podpora voleb do *Fóra*, jejichž možnost Mitchellova zpráva také naznačovala, utvrzující republikány v obavách, že situace opět směřuje k jisté formě interního řešení. V očích nacionalistů se jednalo o další způsob jak zabránit SF v účasti na rozhovorech, padala nařčení Británie z aplikace politiky „rozděl a panuj“ a John Hume se o tomto kroku vyjádřil jako o

¹⁵² Ibid.

¹⁵³ FRANK (2006), str. 194

¹⁵⁴ MULHOLLAND (2002), str. 135

¹⁵⁵ FRANK (2006), str. 194

„hře s lidskými životy.“¹⁵⁶ Republikáni se shodovali na podpoře předchozího dvou-dimenzionálního návrhu na řešení, kdy by se k rozhovorům přistoupilo rovnou, přizváni by byli všichni bez podmínek a problém odzbrojení by se řešil paralelně. Dlouhodobě gradující nespokojenost radikálních nacionalistů tak s ohledem na tyto události vyvrcholila ukončením 18 měsíců trvajících míru explozí bomby na Canary Wharf v Londýně, která zabila dva lidi a na 100 jich zranila. Nacionalisté napříč Irskem se shodovali, že základem kolapsu vratkého příměří byla britská neústupnost v otázce odzbrojení, které muselo podle Londýna rozhovorům předcházet.¹⁵⁷ Útok pochopitelně vyvolat řadu promptních reakcí. SF byla nabídnuta účast ve *Fóru*, kde měli nově participovat i Londýn a Dublin, pokud IRA uzavře mír. Vzhledem k náročným požadavkům SF na výměnu partnerů na postech premiérů obou zemí, úplné vyškrtnutí odzbrojení z agendy a propuštění některých republikánských vězňů se bez účasti SF jednání *Fóra* brzy zastavilo na neshodách SDLP s unionisty ohledně i těch nejzákladnějších otázek.¹⁵⁸ SDLP navíc nadále trvala na tom, že odzbrojení by nemělo být podmínkou pro zahájení rozhovorů s účastí SF. Jednota republikánského bloku tak byla klíčovým faktorem patové situace a výrazně pokleslých vyhlídek na jakýkoliv postup v jednáních.

Na jaře 1997 se nicméně naplnil jeden z požadavků SF a nástup Tonyho Blaira v Británii a Bertie Aherna v Irsku znamenal pro mírový proces životodárnou infuzi, díky které mohl následně vykročit vstříc historickému výsledku.¹⁵⁹ Blair i jeho nově jmenovaná sekretářka pro Severní Irsko byli daleko více, než jejich předchůdci, schopni chápat argumenty SF ohledně odzbrojení a mírovou dohodu považovali za jasnou prioritu, kterou ani tato kontroverzní otázka neměla blokovat.¹⁶⁰ Nová vláda navíc nezávisela na hlasech unionistů ze Severního Irsku a Blair se od začátku netajil vizí věnovat severoirskému problému maximální úsilí. Výsledky se rychle dostavily a v červu 1997 IRA opět vyhlásila příměří a SF byla přijata do rozhovorů. V těch nicméně zásadní vliv neměla, většinu času jednání zcela dominovaly SDLP a UUP.¹⁶¹ Na jednom z prvních návrhů se podíleli oba noví předsedové vlád a také David Trimble. Dokument, který nastiňoval kontury budoucí

¹⁵⁶ SMITH (2002), str. 193

¹⁵⁷ McGRATTAN (2010), str. 148

¹⁵⁸ FRANK (2006), str. 196

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ McGRATTAN (2010), str. 153

¹⁶¹ MULHOLLAND (2002), str. 141

dohody, však byl velmi obecný.¹⁶² I tak byly ale obě vlády s jednáními převážně spokojeny, protože bylo evidentní, že se daří upevňovat jejich historickou ambici – vést republikány co nejdále od ozbrojeného boje. SF většinou návrhů vyslovovala podrážděný nesouhlas, SDLP se nicméně nenechala ve své konstruktivní politice příliš ovlivnit. Jakmile začala intenzita vyjednávání slábnout, Mitchell přišel s nečekaným krokem a závěrečné datum posunul dopředu, kterýžto krok aktéry opět plně aktivizoval.¹⁶³ Do zcela klíčového okamžiku se rovněž projektovala politická síla obou premiérů, kteří vyvíjeli na postup společný tlak. Mezi témata diskutovaná na poslední chvíli patřily v první řadě otázky odzbrojení, policejní reformy a propouštění vězňů z řad paramilitárních milic.¹⁶⁴ Dohody bylo dosaženo odpoledne 10. dubna 1998, přibližně 17 hodin po původně vytyčeném deadlinu.

Obě republikánské strany v této závěrečné fázi rozhovorů jednali v zásadě kompaktně. Vedení SDLP si bylo vědomo historické šance, kterou by odchod SF z jednání téměř jistě zhatil. Nezbytnou podmínkou úspěšného zakončení bylo udržet všechny aktéry v jednání až do ratifikace výsledné dohody. Přesto se vyjádření SF stále dala označit za relativně radikální a spíše v souladu s dlouhodobě dominujícím ideologicky silně podbarveným diskursem, nežli v rozchodu s touto dosavadní linií. V listopadu 1995 Adams v jednom ze svých článků tvrdě kritizoval Londýn, který podle něj mírový proces záměrně zdržoval s cílem republikány frustrovat a rozbít dlouhodobě budovaný konsenzus ohledně řešení vycházející z participace širokého spektra aktérů.¹⁶⁵ Cílené maření jednání bylo podle Adamse způsobené trváním Britské vlády na odzbrojení IRA jako podmínce k tomu, aby rozhovory mohly pokračovat. *„Dosavadní průběh mírového procesu je ze strany Británie pokračováním války jinými prostředky.“*¹⁶⁶ V článku Adams nicméně také zmiňuje spolupráci s Johnem Humem jako zcela zaběhlou záležitost, nad kterou se není potřeba se obzvlášť pozastavovat a věnuje se spíše komentování událostí následujících po výstupech republikánského tandemu. V projevu na konferenci SF v tomtéž roce rovněž vyzdvihuje rozhodnutí IRA ukončit paramilitární kampaň s tím, že *„nátlak a donucování nefungují“* a jednotného Irska je tak zapotřebí dosáhnout

¹⁶² HENNESSEY. *Negotiating the Belfast Agreement*. In: BARTON-ROCHE (2009), str. 38

¹⁶³ MULHOLLAND (2002), str. 142

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ ADAMS (1995a)

¹⁶⁶ Ibid.

„dohodou a politickým jednáním na základě demokratických principů.“¹⁶⁷ Ve zkratce je možné říci, že silná anti-britská rétorika z diskursu SF téměř nemizí a mění se pouze reakce na konkrétní parametry mírového procesu v závislosti na jeho aktuální fázi. Další tradiční projev Adamse na stranické konferenci o rok později např. označuje vzájemnou nedůvěru a podezírání prohloubené britským přístupem k mírovému procesu za „pravděpodobně největší výzvu, které SF kdy čelila.“¹⁶⁸ Vzápětí ale Adams oceňuje spolupráci s ostatními aktéry, a to včetně SDLP, jejichž vzájemné vztahy, jak se zdálo, právě vystoupaly na mnohaletý vrchol. „*Soubor návrhů, které jsme společně s Johnem Humem, irskou vládou a s ohledem na irsko-americkou dimenzi vypracovali (...) by nebyl možný bez ochoty prezidenta Clintona neřídit se doporučením Británie a implementovat zcela novou americkou politiku vůči Irsku.*“¹⁶⁹ Téměř každý Adamsův projev v této době také obsahuje ujištění o odhodlání SF dosáhnout svých cílů mírovými prostředky a na základě demokraticky vyjádřené vůle většiny. V souvislosti s úspěchy odklonu od politiky abstencionismu, které podle Adamse tento krok přinesl a „odvážným prosazováním myšlenek“ obsažených v dokumentu *K trvalému míru v Irsku*, se podle Adamse podařilo SF „změnit politické klima.“¹⁷⁰

Za jeden z hlavních úspěchů dialogů s Johnem Humem označoval Adams shodu na tom, že jakékoliv nové uspořádání vycházející pouze z interní dohody v rámci Severního Irska není přijatelným řešením.¹⁷¹ Významným atributem sblížení SF se SDLP se však stalo to, že SF považovala (minimálně v rétorice ke členům strany a svému elektorátu) postup v mírovém procesu primárně za svůj úspěch a sama sebe pasovala do role hlavního architekta tohoto úspěchu. „*Sinn Féin sehrála v této (mírové) příležitosti ústředí roli. Jsme tu jako ti, kdo vytvářejí mír.*“¹⁷² V SF sice nebyl patrný ústup od některých jejích tradičních témat, kterými byla kromě permanentní kritiky aktivit britské vlády v první řadě otázka republikánských vězňů a celá řada sociálních témat, strana nicméně začala plně uznávat nezbytnost změn jako prostředku k dosažení dohody. „*Sinn Féin usiluje o změnu. Změn se neobáváme a přijali jsme je jako základní element politického úsilí vedoucího k mírové*

¹⁶⁷ ADAMS (1995b)

¹⁶⁸ ADAMS (1996)

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ Ibid.

¹⁷¹ ADAMS (1997)

¹⁷² Ibid.

*dohodě.*¹⁷³ Stále silnější vzájemné vazby, které v praktické rovině představovaly především oslabení fundamentalistického elementu v SF, završovala společná prohlášení obou lídrů několik měsíců před Velkým pátkem 1998. Ty ztělesňují důkazy o fúzi idejí obou stran, která se plně projevuje v jejich diskursu. „*Spravedlivého a trvalého řešení je možné dosáhnout výhradně na základě principů demokracie a rovnosti za podpory obou tradic.*“¹⁷⁴ Zároveň zde ovšem bylo apelováno na nutnost spolupráce Británie a Irska, přičemž britská vláda by měla konstruktivně přistoupit především k otázkám demilitarizace a (republikánských) vězňů.¹⁷⁵ Velmi podobně zaznívala rovněž vyjádření obou lídrů za účasti irského premiéra Aherna. Kromě „*mírových prostředků,*“ „*nutnosti souhlasu unionistů s výsledným řešením*“ a „*oddanosti mírumilovným metodám k jeho dosažení,*“ což se týkalo pochopitelně především SF, klade důraz na „*mnohostranická jednání jako nutnou formu politického dialogu,*“¹⁷⁶ má-li se skutečně dojít dohodě. Tyto výzvy nabyly konkrétní obrysy v září 1997 s počátkem mnohostranických jednání, kdy k historickému výsledku a nejvýznamnějšímu zlomu za desítky let konfliktu zbývalo pouze necelých sedm měsíců.

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ HUME, ADAMS (1997)

¹⁷⁵ Ibid.

¹⁷⁶ AHERN, HUME, ADAMS (1997)

3. Analýza volebních výsledků SDLP a SF

3.1. Volební systém STV

Pro volby do severoirského Stormontu je využíván nepříliš rozšířený volební systém jednoho přenosného hlasu (single transferable vote – STV). Jedná se o velmi specifický volební systém, který se od ostatních poměrných volebních systémů odlišuje především silnou personalizací. Princip systému je takový, že volič pomocí čísla 1 udělí první preferenci jednomu z kandidátů a dále, pokud se tak rozhodne, může označit další kandidáty vzestupnou řadou čísel. Tím volič určuje kandidáty, kterým má být jeho hlas přenesen v případě nezvolení kandidáta, kterého označil jako svou první preferenci. Pro zvolení je nutné dosáhnout hranice tzv. Droopovy kvóty, jejíž výše zajišťuje, že v daném obvodu nebude obsazeno více mandátů, než kolik jich pro tento obvod bylo alokováno. Jedna z hlavních výhod systému spočívá v tom, že volič má velkou jistotu, že jeho hlas bude v jedné z přepočítávacích fází využit a nemusí se tak obávat jeho propadnutí.

Systémem v současné podobě se poprvé volilo až v roce 1998. Proč je ale jeho užití vhodné právě v prostředí Severního Irska? Kromě výše nastíněné jistoty uplatnění každého hlasu je klíčové v první řadě to, že konečné rozdělení mandátů i přes silnou personalizaci odpovídá poměru hlasů pro jednotlivé politické strany.¹⁷⁷ Po letech gerrymanderingu v neprospěch katolické menšiny si lze jen stěží představit postkonfliktní fungování regionu s některou z forem většinového systému. V realitě Severního Irska je možné předpokládat, že na rozdíl od jiných zemí se jen minimum hlasů transferuje mezi stranami komunit, systém STV nicméně pomáhá zachovat stabilní podobu politické soutěže.¹⁷⁸ Teoreticky sice může dojít k situaci, kdy strana, jejíž kandidáti získali minimum prvních preferencí, bude po několika přepočtech úspěšnější, než strana s vyšším podílem prvních hlasů. Názory elektorátu ale pochopitelně díky benevolenci STV ve vztahu k téměř neexistující možnosti propadnutí hlasu nejrealističtěji odrážejí právě první preference. Následující analýza proto vychází ze součtu prvních preferencí pro jednotlivé strany, aniž by byl brán ohled na výsledný přepočet mandátů v daném volebním obvodě.

¹⁷⁷ CHYTILEK...(et al.) (2009), str. 227

¹⁷⁸ Ibid., str. 228-229

3.2. Sinn Féin a SDLP jako volební rivalové

Obrat SF k uchopení jisté volební strategie v kontrastu s předchozími desítkami let destruktivní činnosti IRA vycházel z několika podstatných změn. Tou první bylo jasné poučení z událostí hladovkových protestů v roce 1981, které ukázaly, že britského stažení ze Severního Irsku není možné dosáhnout pouze ozbrojenou kampaní. Zadruhé se více než zřetelně projevilo, že unionisté nepřijmou sjednocené Irsko, pokud by k němu mělo dojít, tiše a zcela bez odporu, jak se naivně IRA domnívala v návaznosti na svou strategii vypracovanou v dokumentech *Eire Nua* (Nové Irsko). Třetím hlavním důvodem pak byla premisa politiky SF, že volební podporu pro stranu bude možné ztotožnit s podporou pro ozbrojenou kampaň jejího vojenského křídla.¹⁷⁹

Od vstupu SF do volební politiky v roce 1982 by se tak mohlo zdát, že pro SDLP tento milník znamená vstup hlavního politického protivníka, proti kterému bude nezbytné se v rámci boje o hlasy katolického elektorátu silně vymezovat. To se nicméně ukázalo jako mylný předpoklad. Nejenže se vstup SF do volebního kolbiště na hlasech pro SDLP nepodepsal negativně, ale podpora SDLP začala dokonce mírně stoupat. SF se podařilo mobilizovat především voliče, kteří se předtím voleb vůbec neúčastnili. Až do konce 90. let tak byly výsledky SDLP relativně konstantní. Strana si držela průměrnou podporu (20,7%)¹⁸⁰, kdy nejlepšího výsledku dosáhla v roce 1997 ve volbách do Westminsteru (24,1%) a nejhoršího během místních voleb v roce 1973 (13,4%), tedy v době, kdy se SF ještě voleb neúčastnila a nemohla se tak na tomto podprůměrném výsledku nijak podílet. Podpora SF byla rovněž velmi vyrovnaná, dosahovala většinou přes 10%. V roce 1996 nicméně vystoupala na 15,5% a v roce 1998 v prvních volbách po uzavření Belfastské dohody dokonce až na 17,6%. Pro časový úsek do roku 1998 tak platí, že vstup SF do voleb citelně zvýšil celkové procento hlasů pro republikánskou komunitu, aniž by negativně ovlivnil volební výsledky SDLP, které naopak s mírnou výjimkou v roce 1997 získaly vzestupnou tendenci.¹⁸¹ Vývoj volebních výsledků shrnuje následující tabulka.

¹⁷⁹ McALLISTER (2004), str. 140

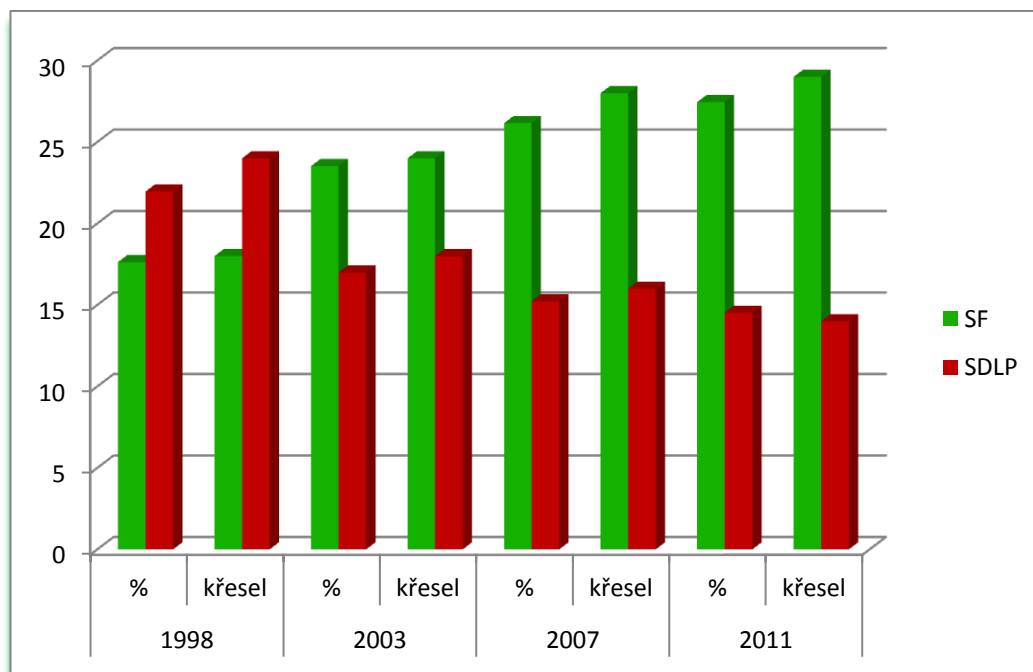
¹⁸⁰ Všechny volební výsledky do roku 1998 převzaty z *Electoral Studies*: McALLISTER (2004)

¹⁸¹ McALLISTER (2004), str. 129

	1982	1983	1984	1985	1987	1989	1992	1993	1994	1997	1997
SDLP	18,8	17,9	22,1	21,1	21,1	21	23,5	22	28,9	24,1	20,7
SF	10,1	13,4	13,3	11,4	11,4	11,2	10	12,4	9	16,1	16,9

Tab. 1: Přehled volebních výsledků (%) SDLP a SF ve volbách do roku 1997. Tabulka je pouze orientační, protože zahrnuje všechny typy voleb (do Severoirského shromáždění, Westminsteru, Evropského parlamentu a lokální) a neobsahuje výsledky voleb do Severoirského fóra v roce 1996. Zdroj: McALLISTER (2004), str. 48

Již ve volbách v roce 1997 pozorujeme začínající trend změny politických preferencí republikánské komunity, který zásadně obrací dosavadní relativně stabilní postavení obou stran, které až do tohoto roku viditelně odděloval rozdíl představující nejčastěji přibližně 10% hlasů. Následující graf znázorňuje vývoj výsledků SF a SDLP po uzavření Velkopáteční dohody až do posledních voleb do Shromáždění konaných v roce 2011.

Graf 1: Vývoj volebních výsledků (% a získaná křesla) SF a SDLP od prvních voleb po uzavření Belfastské smlouvy až po poslední konané volby v roce 2011. Zdroj: Results of Elections Held in Northern Ireland Since 1968, www.cain.ulst.ac.uk

Abychom však byli schopni zjistit korelační koeficient výsledků obou stran, bude nezbytné tyto výsledky porovnávat na úrovni jednotlivých volebních obvodů. Těch je v Severním Irsku celkem 18 a v každém z nich se výše popsaným systémem volí šest zástupců. Nabízí se tedy možnost porovnat součty hlasů vyjadřujících první preferenci pro obě strany za každý z těchto obvodů. Takový postup by nicméně z hlediska metodologie přinášel dva zcela klíčové problémy. Prvním z nich je demografická realita – žádná z komunit není na území Severního Irska rozmístěna rovnoměrně a vzájemný poměr protestantů a katolíků se v každém volebním obvodě značně liší, a to někdy až o desítky procent. Je proto logické, že výsledné hodnoty počtu hlasů pro obě republikánské strany budou v každém z obvodů stoupat i klesat společně, jakkoliv samozřejmě ani tyto výkyvy nebudou symetrické. Použití Pearsonova korelačního koeficientu, který je navíc silně ovlivněn případnými odlehlými hodnotami ve vzorku (v tomto případě by to znamenalo především obvody, které jsou silnými základnami SF nebo SDLP a druhé ze stran se v nich příliš nedaří), by tak bylo velmi problematické. Ze stejného důvodu není možné pracovat s celkovým počtem hlasů pro stranu, protože volební obvody nejsou stejně velké, čímž by stejný podíl hlasů v jinak lidnatých obvodech znamenal jinou nominální hodnotu a tyto disproporce by výsledek dále problematizovaly.

Druhý ze zmíněných problémů by efektivně vyřešilo použití procent jako korelovaných hodnot namísto absolutního součtu prvních preferencí. Jakým způsobem se ale vypořádat s velmi disproporčním geografickým rozmístěním příslušníků katolické komunity ve volebních obvodech? Jedinou metodologicky přijatelnou variantou, která zaručí jistou relevanci výsledků, je pracovat s procentuálními hodnotami, které odpovídají zisku stran z celkového katolického elektorátu v daném volebním obvodě. Korelovat za každý obvod procento hlasů, které SF a SDLP připadlo, vypočtené ze základu katolických voličů, nikoliv voličů všech, se jeví jako metodologicky nejméně problematický způsob zjišťování vzájemné závislosti volebních výsledků obou stran, který obě výše zmíněné překážky efektivně eliminuje. Jako data o etnicko-náboženské příslušnosti voličů v každém z obvodů poslouží údaje ze sčítání lidu, které v Severním Irsku na základě direktivy EU proběhlo stejně jako v ČR v roce 2001 a 2011 (Tab. 2).

S tímto nicméně souvisí další překážka. Jelikož nejsou k dispozici jiné hodnověrné demografické údaje z časového úseku mezi roky 2001 a 2011, bude nezbytné použít stejná data pro volby, které jsou jednomu z těchto bodů časově

nejblíže. Pro volby z roku 1998 a 2003 jsou tak jako hodnoty základu pro výpočet procent použity údaje z cenzu v roce 2001, v případě dvou zbývajících voleb v letech 2007 a 2011 je pak laborováno s daty ze sčítání proběhnuvšího v roce 2011. Toto omezení pochopitelně může relevanci výsledků mírně snižovat, protože jak je patrné z demografických dat, tak v některých obvodech evidujeme masivní nárůst katolického etnika i o desítky procent (např. obvody Belfast East nebo Lagan Valley) aniž bychom věděli, kdy a v jaké intenzitě k danému nárůstu došlo. Při interpretaci výsledků je tedy nezbytné brát na toto omezení ohled.

	Catholic population	
	2001	2011
East Antrim	16851	18362
North Antrim	26671	30723
South Antrim	25019	31619
Belfast East	6784	11712
Belfast North	45850	48126
Belfast South	43684	49025
Belfast West	78222	75263
North Down	10040	11269
South Down	67121	75384
Fermanagh South Tyrone	50647	59159
Foyle	74846	75731
Lagan Valley	12823	19346
East Londonderry	38003	41564
Newry and Armagh	67802	74591
Strangford	14029	15447
West Tyrone	58437	61993
Mid Ulster	56447	66152
Upper Bann	44136	51919
TOTAL	737412	817385

Tab. 2: Katolická populace Severního Irska v jednotlivých volebních obvodech pro volby do Stormontu v letech 2001 a 2011. Zdroj: NINIS, NICRA (Northern Ireland Statistics and Research Agency).

Zbývá zodpovědět otázku, proč se tato analýza zabývá volbami, které následovaly po podepsání Velkopáteční dohody, aniž by reflektovala volební výsledky před jejím uzavřením. V první řadě je třeba zdůraznit, že jestliže účelem předchozí části práce bylo zmapovat vztahy obou stran v kontextu jejich přispění k výsledné dohodě, tato část si klade za cíl statisticky analyzovat vnímání aktivit SF a SDLP voliči v návaznosti na jejich reálné fungování v systému výslednou smlouvou vytvořeném. V „postkonfliktním“ Severním Irsku došlo, co se týká volební podpory obou stran k výrazným změnám a je oprávněné argumentovat, že tyto změny jsou především důsledkem nazírání katolické veřejnosti na efektivitu a výsledky mechanismů ukotvených ve Velkopáteční dohodě. Jejich analýza může rovněž napovědět mnohé o směru, jakým se severoirská společnost v příštích letech vydá.

Druhým důvodem je pak jistá ústavní neuspořádanost vztahů během desítek let „*troubles*.“ Především několikanásobná suspenze stormontské samosprávy a volební metamorfózy SF, kdy strana byla nejprve zcela mimo volební klání, poté tuto politiku opustila, ale svá křesla si odmítala převzít a až poté se plně oddala volební politice, činí z období před rokem 1998 z pohledu volební analýzy dobu velmi problematickou. V různých typech voleb také hrají prim jiná témata a pokusy zařadit všechny volby, které na území Severního Irsku od vzniku SDLP proběhly, do stejné výzkumné kategorie by výsledky analýzy dále problematizovalo, jakkoliv se dá správně argumentovat, že rozdíly jednotlivých typů voleb hrají v realitě této provincie výrazně menší roli, než téměř kdekoli jinde. To je také hlavním důvodem, proč se výzkum soustředí pouze na volby do severoirského Stormontu.

	volby 1998			
	SF	%	%	SDLP
East Antrim	746	4,43%	12,50%	2106
North Antrim	4045	15,17%	31,55%	8415
South Antrim	3226	12,89%	31,11%	7783
Belfast East	917	13,52%	15,11%	1025
Belfast North	5610	12,24%	18,89%	8661
Belfast South	2605	5,96%	20,23%	8838
Belfast West	24650	31,51%	13,45%	10520
North Down	bez kandidáta		20,40%	2048
South Down	7771	11,58%	29,09%	19526
Fermanagh South Tyrone	13714	27,08%	21,73%	11007
Foyle	9232	12,33%	31,19%	23342
Lagan Valley	2000	15,60%	31,50%	4039
East Londonderry	3860	10,16%	24,65%	9366
Newry and Armagh	14052	20,73%	27,95%	18953
Strangford	614	4,38%	27,55%	3865
West Tyrone	15666	26,81%	20,22%	11815
Mid Ulster	20305	35,97%	19,62%	11076
Upper Bann	7216	16,35%	27,07%	11947
Pearson		-0,21		

Tab. 3: Volební výsledky SF a SDLP ve všech 18 okrscích ve volbách do Stormontu konaných v letech 1998 se souhrny prvních preferencí a podílu, který tyto hlasy představují v rámci katolického elektorátu s vypočteným Pearsonovým koeficientem z těchto procentuálních hodnot. Zdroj: Results of Elections Held in Northern Ireland Since 1968, www.cain.ulst.ac.uk a NISRA

	volby 2003			
	SF			SDLP
East Antrim	768	4,56%	14,41%	2428
North Antrim	6195	23,23%	22,53%	6009
South Antrim	4295	17,17%	21,60%	5403
Belfast East	1180	17,39%	14,25%	967
Belfast North	8514	18,57%	11,55%	5294
Belfast South	3933	9,00%	16,43%	7176
Belfast West	21368	27,32%	7,99%	6250
North Down	264	2,63%	15,13%	1519
South Down	12007	17,89%	23,72%	15922
Fermanagh South Tyrone	15901	31,40%	14,82%	7507
Foyle	13214	17,65%	19,70%	14746
Lagan Valley	3242	25,28%	24,43%	3133
East Londonderry	6121	16,11%	14,69%	5584
Newry and Armagh	18852	27,80%	17,16%	11637
Strangford	1105	7,88%	20,71%	2906
West Tyrone	16111	27,57%	10,46%	6110
Mid Ulster	20194	35,78%	14,42%	8138
Upper Bann	9494	21,51%	15,45%	6818
	Pearson		-0,14	

Tab. 4: Volební výsledky SF a SDLP ve všech 18 okrscích ve volbách do Stormontu konaných v letech 2003 se souhrny prvních preferencí a podílu, který tyto hlasy představují v rámci katolického elektorátu s vypočteným Pearsonovým koeficientem z těchto procentuálních hodnot. Zdroj: *Results of Elections Held in Northern Ireland Since 1968*, www.cain.ulst.ac.uk a NISRA

	volby 2007			
	SF			SDLP
East Antrim	1168	6,36%	9,63%	1769
North Antrim	7065	23,00%	17,61%	5410
South Antrim	6313	19,97%	13,55%	4283
Belfast East	1055	9,01%	6,97%	816
Belfast North	9094	18,90%	8,48%	4080
Belfast South	3996	8,15%	16,58%	8127
Belfast West	23631	31,40%	5,46%	4110
North Down	390	3,46%	9,89%	1115
South Down	14134	18,75%	19,18%	14462
Fermanagh South Tyrone	16833	28,45%	10,96%	6483
Foyle	12649	16,70%	20,05%	15182
Lagan Valley	5098	26,35%	14,67%	2839
East Londonderry	6797	16,35%	10,43%	4335
Newry and Armagh	20879	27,99%	13,16%	9818
Strangford	1089	7,05%	19,86%	3068
West Tyrone	18437	29,74%	9,71%	6018
Mid Ulster	21094	31,89%	11,69%	7735
Upper Bann	10851	20,90%	10,50%	5450
	Pearson		-0,16	

Tab. 5: Volební výsledky SF a SDLP ve všech 18 okrscích ve volbách do Stormontu konaných v letech 2007 se souhrny prvních preferencí a podílu, který tyto hlasy představují v rámci katolického elektorátu s vypočteným Pearsonovým koeficientem z těchto procentuálních hodnot. Zdroj: *Results of Elections Held in Northern Ireland Since 1968*, www.cain.ulst.ac.uk a NISRA

	volby 2011			
	SF		SDLP	
East Antrim	2369	12,90%	7,26%	1333
North Antrim	6152	20,02%	11,98%	3682
South Antrim	4662	14,74%	10,77%	3406
Belfast East	1030	8,79%	2,13%	250
Belfast North	10671	22,17%	8,36%	4025
Belfast South	4038	8,24%	15,74%	7718
Belfast West	22904	30,43%	6,07%	4567
North Down	293	2,60%	6,82%	768
South Down	12887	17,10%	19,80%	14927
Fermanagh South Tyrone	19338	32,69%	7,79%	4606
Foyle	13200	17,43%	18,09%	13699
Lagan Valley	1203	6,22%	11,19%	2165
East Londonderry	7320	17,61%	12,48%	5189
Newry and Armagh	18995	25,47%	14,68%	10948
Strangford	902	5,84%	16,35%	2525
West Tyrone	19699	31,78%	5,41%	3353
Mid Ulster	21033	31,79%	9,49%	6279
Upper Bann	11528	22,20%	9,33%	4846
	Pearson	-0,19		

Tab. 6: Volební výsledky SF a SDLP ve všech 18 okrscích ve volbách do Stormontu konaných v letech 2011 se souhrny prvních preferencí a podílu, který tyto hlasy představují v rámci katolického elektorátu s vypočteným Pearsonovým koeficientem z těchto procentuálních hodnot. Zdroj: Results of Elections Held in Northern Ireland Since 1968, www.cain.ulst.ac.uk a NISRA

Vzhledem k výše uvedeným limitům, které použití Pearsonova korelačního koeficientu v tomto případě přináší, je nutné vnímat výše uvedené výsledky jako v zásadě doplňkový element analýzy obou stran. Přesto několik zajímavých zjištění tato statistika přináší. Tím nejzajímavějším je jednoznačně fakt, že nelze v žádném případě mluvit o silné negativní korelaci nebo dokonce hře s nulovým součtem, jak bývá někdy postavení SF a SDLP v katolické komunitě interpretováno. V takovém případě bychom museli pozorovat výsledky minimálně na hodnotě koeficientu -0,5 a nižší, jelikož i středně silná závislost je nejčastěji definována hodnotami -0,3 až -0,7. V tomto případě je však nejsilnější hodnota síly vztahu volebních výsledků obou stran na úrovni -0,21 v případě voleb v roce 1998, jakkoliv má po následném skoku na pouhých -0,14 v následujících volbách mírně sestupnou tendenci až k podobné hodnotě při posledních volbách v roce 2011. Ani tak není nicméně žádný z výsledků dostatečně nízký (resp. vysoký v záporných hodnotách), aby bylo možné hovořit o jiné, než statisticky nepříliš významné negativní korelaci. Výsledné hodnoty se pohybují v rozporu s očekáváním nedaleko hodnoty nula, která vypovídá o statistické nezávislosti obou proměnných. Záporné hodnoty se vzhledem k silné dominanci obou subjektů mezi republikánským elektorátem daly očekávat, jejich výše však relativně přesvědčivě vyvrací hypotézu ohledně těsné provázanosti volebních výsledků SF a SDLP, a to i při vědomí existence uvedených limitujících faktorů, které tuto analýzu po metodologické stránce omezují.

Velkopáteční dohoda byla do jisté míry určitou formou implementace principů, které k řešení konfliktu dlouhodobě navrhovala především SDLP. Ta s velmi podobnými myšlenkami nedlouho po svém vzniku dokonce sama přišla. Souhlas SF s výslednou dohodou naopak mnohem více, než z nadšené podpory jejích klíčových mechanismů, vycházel z přehodnocené vize prostředků k dosažení republikánských cílů v návaznosti na sblížení obou stran, jehož zásadní součástí byly rozhovory obou lídrů na přelomu 80. a 90. let.¹⁸² Proto je postkonfliktní politický vývoj překvapivý nejen obratem republikánské komunity směrem k SF jako dominující politické síle, ale také faktem, že SF se daří svoji tuto dominanci posilovat jen minimálně na úkor SDLP, jak dokazuje nevelká negativní korelace. Zdrojem volebního nárůstu SF tak mohou být stále více nevoliči, nebo bývalí voliči etnicky neutrálních subjektů jako je např. interkomunitní *Alliance party*. Pomocným

¹⁸² TONGE (2003), str. 49

faktorem může být v tomto ohledu i postupný nárůst příslušníků katolické komunity, jak dokazují demografická data. Podpora SF mezi republikánskými prvovoliči by výše uvedený jev tedy také mohla částečně vysvětlit. Tak či onak představuje postkonfliktní vývoj pro SDLP velkou výzvu.

Přestože vzestup SF je, jak se podařilo dokázat, jen v minimální míře spojen s poklesem podpory SDLP, je to právě konstituční umírněný republikanismus, který musí hledat způsoby redefinice svých politik, pokud aspiruje na znovudobytí pozice hegemonu v rámci nacionalistické politiky v Severním Irsku. SDLP by v tomto úsilí mohla vsadit na jednu ze tří cest – stát se více regionálně distingvovanou stranou, posílit svůj občansko-nacionalistický akcent, nebo se profilovat více v linii liberálního nacionalismu.¹⁸³ Minimálně první z těchto cest však může z hlediska posílení volebních zisků představovat velmi spornou alternativu – právě raketový nástup SF totiž dokazuje, že volební soutěž vychází stále nesrovnatelně více z etnicko-náboženské dělicí linie, spíše než z regionální či jakékoliv jiné. Zdánlivá radikalizace katolického elektorátu, pokud můžeme jeho příklon k SF takto zkratkovitě interpretovat, bude tedy pro SDLP představovat klíčovou výzvu také v rovině, která ve své relevanci pro volební chování namísto postupného dlouhodobého slábnutí, jak část SDLP po uzavření Velkopáteční dohody doufala, naopak vykazuje spíše vzestupnou tendenci.

Teprve budoucí vývoj ukáže, zdali si katolická komunita skutečně vybrala SF jako stranu, která dokáže v dlouhodobém horizontu nejefektivněji prosazovat její zájmy v rámci mechanismů ukotvených ve Velkopáteční dohodě. Pokud tomu tak skutečně bude, z hlediska předchozího vývoje by se jednalo přinejmenším o paradox. I ty se samozřejmě v politice objevují, v prostředí Severního Irsku však může sloužit jako další potvrzení toho, že v tamním politickém prostředí není nemožné téměř nic.

¹⁸³ TODD (2001) str. 15

ZÁVĚR

Na rozdíl od většiny akademických textů, které se problematikou Severního Irsku v rámci disciplíny řešení konfliktů zabývají na úrovni *peacemakingu*, *peacebuildingu* nebo např. mezinárodní konfliktní mediace, představuje tato práce pokus sestoupit o úroveň níže a přinést vhled do inter-partajních vztahů dvou klíčových stran reprezentujících zájmy katolické komunity. Je uznávaným faktem, který byl navíc potvrzen realitou mírového procesu v devadesátých letech, že bez aproximace politických stanovisek SF a SDLP by dosažení výsledné dohody nebylo možné. Tato práce se proto pokusila zmapovat dynamiku proměn vztahu obou stran a objasnit, jakým způsobem došlo k dosažení nezbytné míry konvergence jejich politik a s jakými výsledky byly tyto aktivity a fungování stran v postkonfliktním uspořádání podrobovány skrutiniu ze strany katolického elektorátu.

Komparativní metodu v rámci analyticko-deskriptivního přístupu doplnila diskursivní analýza, jejíž aplikace měla dopomoci k uspokojivému splnění výzkumných cílů definovaných v úvodu práce. Analýza diskursu jako výzkumná metoda sice vychází z jistých ontologických a metodologických premis, spojovaných často např. s konstruktivistickou teorií mezinárodních vztahů, její použití v této práci není nicméně vzhledem k výzkumným cílům nevhodné.

První část práce přinesla nezbytný teoreticko-historický rámec republikánské perspektivy konfliktu v Severním Irsku. Jak vyplývá z analýzy irského nacionalismu jako fenoménu, jeho specifikum tkví především ve schopnosti oslovovat téměř všechny segmenty společnosti a spojovat široké společenské vrstvy, jakkoliv se k takovému postavení musel během 19. století postupně propracovat. K tomu mu do značné míry dopomohl katolický element, bez jehož přispění by v irské společnosti absentoval velmi významný prvek budování a udržování společné identity, jehož relevance dále stoupala v době, kdy bylo nutné vymezit se proti prvku protestantismu jakožto průvodnímu jevu britské dominance v Irsku. Přesto bývá role církve, respektive celý religiózní aspekt severoirského konfliktu často nadhodnocován a katolická církev, jak bylo demonstrováno v této kapitole, vystupuje mnohem častěji proti násilným aktivitám radikálního republikanismu. V neprospěch radikálů svědčí i marginální podpora SF ze strany kléru v komparaci s umírněnou SDLP.

V dané době nicméně spojení všech těchto elementů posílilo národní cítění ve společnosti, která zanedlouho dala vzniknout SF, jejíž podpora napříč společností

raketově vystoupala po Velikonočním povstání a o několik desítek let později, v období kulminace aktivit antidiskriminačních občanských hnutí, také SDLP jako umírněné formě snah o nápravu letitých křivd na katolické menšině. SF prožila značnou část doby po vzniku Svobodného irského státu jako politicky v zásadě marginální strana, se vzestupem občanské nespokojenosti na konci šedesátých let však irský nacionalismus a tedy i SF dostává nový impuls. Jeho důsledkem byl ale rovněž vznik SDLP, takže od počátku sedmdesátých let soutěží o hlasy katolických voličů strany dvě.

Druhá část práce proto staví na tomto konfliktním potenciálu a snaží se objasnit dynamiku vzájemných vztahů obou subjektů. Ta, jak se ukázalo, zůstávala v prvních letech po vzniku SDLP téměř konstantní. Důraz SDLP na irskou dimenzi a nedůvěra republikánů v IRA jako věrohodný subjekt vykonávající vůli většiny – to obojí znamenalo masivní obrácení katolické menšiny k SDLP jako novému republikánskému hegemonovi. Na tomto postavení příliš nezměnily ani externí faktory jako např. internace některých prominentních militantních republikánů, nebo první pokusy ze strany SDLP zapojit do výsledného řešení rovněž britskou vládu, již SF naopak považovala za zdroj veškerých problémů na ostrově. Pokud k tomu přičteme velmi fundamentalistický a uzavřený diskurs, kterým se strana projevovala, je výsledkem tohoto desetiletí v rámci mezistranických vztahů nejen naprostá absence pokroku, ale v zásadě i zakonzervování obou stran v jejich postojích bez náznaku možného posunu v dohledné budoucnosti.

Při komplexním pohledu na vývoj politiky SF je možné říci, že klíčovým zlomem byl nástup Gerryho Adamse do vedení strany v roce 1983. Přijetí *Armallite and ballot box strategy*, kterým SF udělala první krok z izolace, bylo do značné míry jeho zásluhou a v podstatě tak v 80. letech odstartovalo postupnou proměnu strany. Ta se projevila i na převažujícím diskursu, kdy SF otevřeně deklarovala, že je třeba zvýšit relevanci svých cílů pro obyčejné Iry a že je rovněž zapotřebí snažit se o širší podporu pro svou kampaň napříč společností. Nadějnému začátku možného sblížení SF a SDLP nicméně stály v cestě vnější okolnosti. Byl to především počátek hladovkových stávek, ze kterých se jednoduše mohlo stát rozdělující téma, a také nástup Margaret Thatcherové, jejíž velmi nekompromisní politika vůči Severnímu Irsku byla radikálním republikánům vodou na mlýn.

V rámci debat o AIA, která byla po dohodě ze Sunningdale další mírovou iniciativou, byla ze strany SF nepřímo kritizována ochota SDLP podílet se na

politickém řešení primárně nesměřujícím k unifikaci ostrova. Vztahy obou stran tak stále přílišné vřelosti nenabývaly, tyto události však vyvolaly důležitou diskuzi v SF. Ta se týkala dlouho latentního sporu mezi radikálním křídlem, prosazujícím především ozbrojený boj a umírněným křídlem vycházejícím z premisy primátu boje politického. Adamsova preference pro druhou z těchto možností v kombinaci s nepřesvědčivými volebními výsledky SF v průběhu 80. let a rétorickou snahou Johna Huma navázat se stranou kontakt, která se projevovala především ujišťováním SF o absenci strategických zájmů Británie v Severním Irsku, nakonec sklidily plody a otevřely cestu dalšímu klíčovému zlomu v mírovém procesu.

Tím byly rozhovory obou lídrů na přelomu 80. a 90. let. Ty sice představovaly výrazný milník ve sblížení obou stran, diskurs SF ale jen velmi pozvolna ztrácel na své radikalitě. Jak bylo dokázáno rozborem prohlášení SF, strana do prezentace svých oficiálních názorů v této době inkorporovala jisté prvky přejaté od SDLP, ty se však projevovaly především ve společných prohlášeních obou lídrů a sama SF až na drobné výjimky zůstávala uzavřena ve verbálních výpadech proti Británii, unionistickému právu veta i jinému, než okamžitému stažení britských vojenských jednotek z území Severního Irsku. V zásadě je možné říci, že silná protibritská rétorika z diskursu SF až do uzavření dohody téměř nemizí a mění se pouze reakce na konkrétní parametry mírového procesu v závislosti na jeho aktuální fázi. Vidíme tedy patrnou schizofrenii strany, jež je ve svých projevech téměř stejně radikální, v rovině reálné politiky ale nevytváří další překážky pro mírový proces a chová se v komparaci se svým oficiálním diskursem relativně konstruktivně. Za to vděčí ostatní aktéři mírového procesu pochopitelně nejvíce SDLP, jež má na tomto vystoupení SF z politické izolace zcela zásadní podíl.

V návaznosti na definované výzkumné otázky je nicméně možné potvrdit, že změny v SF, které stranu přivedly až k finální fázi mírového procesu, byly z větší míry vyvolány působením externích podmínek. Reakcí na tyto změny pak bylo skutečně i přejímání politického diskursu SDLP, což ovšem ku prospěchu mírového procesu probíhalo v míře daleko nižší, než v jaké došlo k posunu skutečných politických stanovisek SF v rovině jejich praktické aplikace. Jak bylo demonstrováno, SF v průběhu mírového procesu redefinovala parametry vlastního republikanismu, zčásti adoptovala ideový formát SDLP, především pak její flexibilitu a pragmatismus, přičemž ale nabízela radikálnější rovnostářské ideje a větší nacionalistický apel. Tato kombinace se ukázala ve volební politice jako velmi

efektivní, a to do takové míry, že již v druhých volbách po uzavření Velkopáteční dohody obsadila pozici nejsilnější nacionalistické strany, což je stav, který trvá dodnes.

Zda se tento volební vzestup odehrál na úkor SDLP, která tak byla de facto poražena vlastními zbraněmi, zkoumala třetí část práce. Ta vychází z předpokladu, že vzhledem k uzavřenosti obou komunit a rigidně nastavené horní hranici maximální volební podpory budou SF a SDLP o hlasy soutěžit v zásadě mezi sebou a zisk jedné ze stran bude implikovat podobně vysokou ztrátu druhé z nich. Nic takového se nicméně prokázat nepodařilo. Korelace výsledků obou stran na úrovni volebních obvodů je sice negativní, výsledná čísla však zůstávají daleko za očekávanými hodnotami. Hypotéza se tedy nepotvrdila, volební výsledky SF a SDLP spolu navzdory předpokladům souvisejí jen v minimální míře. Je tak patrné, že politické prostředí Severního Irska doznává jistých změn. Z pohledu této analýzy jsou jejich hlavními průvodními znaky stále mírně sílící SF, která se díky využití nástrojů po desetiletí spojovaných výhradně se SDLP etablovala na pozici republikánského hegemonu, stagnace umírněného nacionalismu a v neposlední řadě demografický vzestup katolické menšiny, který dva prvně jmenované jevy staví do pozoruhodného světla.

Pro vysvětlení příčin a možných následků těchto pomalých, leč vytrvalých změn by bylo nezbytné zaměřit se na severoirský konflikt z obecnějšího hlediska a výzkumný cíl definovat širěji, než jako analýzu vztahu dvou politických stran jedné z komunit. Na straně unionistů došlo k podobné změně politického směřování, když UUP byla již ve volbách v roce 2003 jako vítěz voleb nahrazena radikálnější DUP, která si tuto pozici, stejně jako SF, stále drží. Je tedy možné šestnáct let po uzavření Velkopáteční dohody mluvit o radikalizaci severoirské společnosti, nebo jsou tyto výkyvy pouze dočasným jevem, který nijak neohrožuje stabilitu postkonfliktního uspořádání? A není při vědomí těchto tendencí příliš naivní vnímat Velkopáteční dohodu jako nezvratnou čáru za minulostí, která jakýkoliv relaps násilí ze své podstaty vylučuje? Tyto otázky představují zřejmě největší výzvy, kterým teď výzkum severoirské problematiky, i přes svou (v anglofonních zemích) zdánlivou vyčerpanost, bude čelit. Dobrou zprávou je v každém případě fakt zřejmý při pohledu na průběh mírového procesu – i nejradikálnější elementy severoirského nacionalismu jsou za určitých podmínek reformovatelné.

PRAMENY A LITERATURA

Prameny

ADAMS, Gerry (1984). *Text of a speech by Gerry Adams, then president of Sinn Fein, to the 1984 Sinn Fein party Ard Fheis, Dublin, 1984*, CAIN online archive. Dostupné z <http://cain.ulst.ac.uk/issues/politics/docs/sf/ga_1984.htm> (11. 3. 2014)

ADAMS, Gerry (1986a). *A Bus Ride to Independence and Socialism*. Speech given to the Sinn Féin internal conference, 1986, CAIN online archive. Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/issues/politics/docs/sf/adams88.htm>> (10. 3. 2014)

ADAMS, Jerry (1986b). *Extract from Presidential Address by Gerry Adams, then President of Sinn Féin, on the issue of abstentionism (Resolution 162), Sinn Féin Ard Fheis, Dublin, 1. 11. 1986*. Belfast: Sinn Fein. CAIN online archive. Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/issues/politics/docs/sf/ga011186.htm>> (15. 3. 2014)

ADAMS, Gerry (1988). *Freedom – Much More than the Right to Vote*. Speech given during a speaking tour of the 26 counties, April 1988, CAIN online archive. Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/issues/politics/docs/sf/adams88.htm#freedom>> (15. 3. 2014)

ADAMS, Gerry (1993). *Text of a Speech by Gerry Adams, then President of Sinn Fein to the 1993 Sinn Fein party Ard Fheis, Dublin, 1993*, Belfast: Sinn Féin, CAIN online archive. Dostupné z <http://cain.ulst.ac.uk/issues/politics/docs/sf/ga_1993.htm> (15. 3. 2014)

ADAMS, Gerry (1995a). „*Peace Process in Very Serious Difficulty*,“ Article by Gerry Adams, then president of Sinn Féin, published in “An Phoblacht / Republican News,” 2.11.1995, CAIN online archive. Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/ga21195.htm>> (3. 3. 2014)

ADAMS, Gerry (1995b). *Text of a speech by Gerry Adams, then president of Sinn Fein, to the 1995 Sinn Fein Party Ard Fheis, Dublin, (1995)*. Belfast: Sinn Féin,

CAIN online archive. Dostupné z

<http://cain.ulst.ac.uk/issues/politics/docs/sf/ga_1995.htm> (13. 3. 2014)

ADAMS, Gerry (1996). *Text of a speech by Gerry Adams, then president of Sinn Fein, to the 1996 Sinn Fein Party Ard Fheis, Dublin, (1996)*. Belfast: Sinn Féin, CAIN online archive. Dostupné z

<http://cain.ulst.ac.uk/issues/politics/docs/sf/ga_1996.htm> (13. 3. 2014)

ADAMS, Gerry (1997). *Text of a speech by Gerry Adams, then president of Sinn Fein, to the 1997 Sinn Fein Party Ard Fheis, Dublin, (1997)*. Belfast: Sinn Féin, CAIN online archive. Dostupné z

<http://cain.ulst.ac.uk/issues/politics/docs/sf/ga_1997.htm> (11. 3. 2014)

AHERN, Bertie; HUME, John; ADAMS, Gerry (1997). *Joint Statement issued by Bertie Ahern, John Hume and Gerry Adams, (25 July 1997)*. Dublin: Department of the Taoiseach, CAIN online archive. Dostupné z

<<http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/js250797.htm>> (13. 3. 2014)

Anti John Hume poster (1). Datování pravděpodobně z raných 80. let. CAIN online archive. Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/images/posters/election/poster37r.jpg>> (15. 3. 2014)

BLATHERWICK, H. (1981a). *Hunger Strike: SDLP view, 19. 3. 1981*. Belfast: PRONI, CAIN online archive. Dostupné z

<http://cain.ulst.ac.uk/proni/1981/proni_NIO-12-196A_1981-03-19.pdf> (15. 3. 2014)

BLATHERWICK, H. (1981b). *Opinion in the Catholic Community*, Belfast: PRONI, 16. 10. 1981, CAIN online archive. Dostupné z

<http://cain.ulst.ac.uk/proni/1981/proni_CENT-1-10-86A_1981-10-16_b.pdf> (15. 3. 2014)

Copy letter from Minister for Posts and Telegraphs Conor Cruise O'Brien to Attorney General Declan Costello regarding the latter's recent meeting with members of the SDLP, and giving his views on Irish government cooperation with the SDLP. 31. 7. 1973, CAIN online archive. Dostupné z

<http://cain.ulst.ac.uk/nai/1973/nai_TSCH-2004-21-670_1973-07-31.pdf> (15. 3. 2014)

HAYES, M. (1976). *Meeting between UUUC/SDLP.* 12. 2. 1976, Belfast: PRONI, CAIN online archive. Dostupné z <http://cain.ulst.ac.uk/proni/1976/proni_CONV-1-3_1976-02-12.pdf> (15. 3. 2014)

HUCKLE, A. (1979). *SDLP Conference 2-4 November 1979.* 5. 11. 1979, Belfast: PRONI. CAIN online archive. Dostupné z <http://cain.ulst.ac.uk/proni/1979/proni_CENT-1-8-18_1979-11-05.pdf> (15. 3. 2014)

HUME, John (1986). *A New Ireland. The Acceptance of Diversity.* Studies: An Irish quarterly Review, Vol. 75, No. 300, str. 378-383

HUME, John; ADAMS, Gerry (1993a). *First joint statement issued by John Hume, then leader of the Social Democratic and Labour Party (SDLP), and Gerry Adams, then President of Sinn Fein (SF), (24 April 1993).* Derry: SDLP, CAIN online archive. Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/ha24493.htm>> (15. 3. 2014)

HUME, John; ADAMS, Gerry (1993b). *Second joint statement issued by John Hume, then leader of the Social Democratic and Labour Party (SDLP), and Gerry Adams, then President of Sinn Fein (SF), (25 September 1993).* Derry: SDLP, CAIN online archive. Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/ha25993.htm>> (15. 3. 2014)

HUME, John; ADAMS, Gerry (1993c). *Third joint statement issued by John Hume, then leader of the Social Democratic and Labour Party (SDLP), and Gerry Adams, then President of Sinn Féin (SF), (20 November 1993)*. Derry: SDLP, CAIN online archive. Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/ha201193.htm>> (15. 3. 2014)

HUME, John; ADAMS, Gerry (1994). *Fourth joint statement issued by John Hume, then leader of the Social Democratic and Labour Party (SDLP), and Gerry Adams, then President of Sinn Féin (SF), (28 August 1994)*. Derry: SDLP, CAIN online archive. Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/ha28894.htm>> (15. 3. 2014)

HUME, John; ADAMS, Gerry (1997). *Joint Statement issue by John Hume and Gerry Adams, (18 July 1997)*. Belfast: SDLP, CAIN online archive. Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/ha180797.htm>> (10. 3. 2014)

LEACH, S. (1981). *Note for the record: SDLP Annual Conference, 13-15 November 1981*. Belfast: PRONI, CAIN online archive. Dostupné z <http://cain.ulst.ac.uk/proni/1981/proni_CENT-1-10-93A_1981-11-19.pdf> (15. 3. 2014)

MAC GIOLLA, Tomás (1969). *Republican statement on Northern crisis, issued by the Ard-Chomhairle of Sinn Féin, signed by Tomás Mac Giolla, President*. 13. 8. 1969, Dublin: NAI, CAIN online archive. Dostupné z <http://cain.ulst.ac.uk/nai/1969/nai_TSCH-2000-6-657_1969-08-13_a.pdf> (15. 3. 2014)

McGUINNESS, Martin (1986). *Speech by Martin McGuinness, then Vice-President of Sinn Féin, on the issue of abstentionism (Resolution 162), Sinn Féin Ard Fheis, Dublin, 2.11.1986*, Belfast: Sinn Féin. CAIN online archive. Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/issues/politics/docs/sf/mmcg021186.htm>> (15. 3. 2014)

Report of an interview with David O'Connell, Vice President of Sinn Féin, and Seán Mac Stiofáin, Chief of Staff of the Provisional Irish Republican Army. 19. 11. 1972, CAIN online archive. Dostupné z <http://cain.ulst.ac.uk/nai/1972/nai_TSCH-2003-16-468_1972-11-19.pdf> (15. 3. 2014)

Report on a meeting between members of the Irish government and a delegation from the SDLP in Dublin on 22 November 1974, mainly regarding the issue of the proposed Constitutional Convention and loyalist intransigence, and the likely effect of a British withdrawal from Northern Ireland. 22. 11. 1974, CAIN online archive. Dostupné z <http://cain.ulst.ac.uk/nai/1974/nai_TSCH-2005-7-617_1974-11-22.pdf> (15. 3. 2014)

Report on a meeting in Dublin on 10 June 1974 of the Minister for Posts and Telegraphs Conor Cruise O'Brien and other ministers, with a deputation from the SDLP, discussing the prospect and consequences of a British withdrawal from Northern Ireland. 11. 6. 1974, CAIN online archive. Dostupné z <http://cain.ulst.ac.uk/nai/1974/nai_TSCH-2005-7-631_1974-06-11.pdf> (15. 3. 2014)

Social Democratic and Labour Party (SDLP). (1972). *Towards a new Ireland - Proposals by the SDLP*. Derry: Social Democratic and Labour Party. CAIN online archive. Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/events/crights/sdlp1972.htm#prop>> (15. 3. 2014)

The Framework Documents – a New Framework for Agreement, The British and Irish Governments, 22. 2. 1995, CAIN online archive. Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/fd22295.htm>> (15. 3. 2014)

The Sinn Féin/SDLP talks (1988). Published by Sinn Féin, 44 Parnell Square, Dublin 1, Ireland, Dostupné z <http://www.sinnfein.ie/files/2009/SF_SDLP_talks.pdf> (15. 3. 2014)

Towards a Lasting Peace in Ireland. A summary guide to Sinn Féin Peace Proposals (1994). Published by Sinn Féin, 44 Parnell Square, Dublin 1, Ireland, CAIN online archive. Dostupné z <<http://www.sinnfein.ie/files/2009/TowardsLastingPeace.pdf>> (15. 3. 2014)

WYATT, D. (1981). *SDLP Letter from D. Wyatt, then an official at the Northern Ireland, giving details of a meeting with J. Hume, then leader of the Social and Democratic Labour Party (SDLP)*, 22. 10. 1981, CAIN online archive. Dostupné z <http://cain.ulst.ac.uk/proni/1981/proni_CENT-1-10-86A_1981-10-22.pdf> (15. 3. 2014)

Online

Gerry Adams springs surprise with a ,Protestant‘ view of religion. Belfast Telegraph online, 27. 4. 2009. Dostupné z <<http://www.belfasttelegraph.co.uk/news/politics/gerry-adams-springs-surprise-with-a-protestant-view-of-religion-28479114.html>> (15. 3. 2014)

Deaths in the Northern Ireland Conflict since 1969. The Guardian. Dostupné z <<http://www.theguardian.com/news/datablog/2010/jun/10/deaths-in-northern-ireland-conflict-data>> (15. 3. 2014)

Literatura

BARTON, Brian. *The Historical Background to the Belfast Agreement*. In: BARTON, Brian; ROCHE, Patrick J. (eds) (2009). *The Northern Ireland Question, The Peace Process and the Belfast Agreement*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, kap. 1

BELL, John. *For God, Ulster or Ireland?* Institute for Conflict Research, 2013, (online, PDF). Dostupné z <<http://www.conflictresearch.org.uk/Resources/Documents/OU%20-%20For%20God%20Ulster%20or%20Ireland%20Final%20Report%20March%202013.pdf>>

BLOOMFIELD, David (2001). *Developing Dialogue in Northern Ireland. The Mayhew Talks, 1992*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

- CLARK, Samuel. *The Political Mobilization of Irish Farmers*. In: O'DAY, Alan (ed.) (1987). *Reactions to Irish Nationalism 1865 – 1914*. London: The Hambledon Press, kap. 4
- COMERFORD, R.V. *Patriotism as Pastime. The Appeal of Fenianism in the mid-1860s*. In: O'DAY, Alan (ed.) (1987). *Reactions to Irish Nationalism 1865 – 1914*. London: The Hambledon Press, kap. 2
- FEINGOLD, William L. *The Tenants movement to capture the Irish Poor Law Boards, 1877 – 1886*. In: O'DAY, Alan (ed.) (1987). *Reactions to Irish Nationalism 1865 – 1914*. London: The Hambledon Press, kap. 5
- FRANK, Jan (2006). *Konflikt v Severním Irsku*. Praha: Triton
- HENNESSEY, Thomas. *Negotiating the Belfast Agreement*. In: BARTON, Brian – ROCHE, Patrick J. (eds) (2009). *The Northern Ireland Question, The Peace Process and the Belfast Agreement*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, kap. 2
- HEWITT, Christopher (1981). *Catholic Grievances, Catholic Nationalism and Violence in Northern Ireland during the Civil Rights Period: A Reconsideration*. *The British Journal of Sociology*, Vol. 32, No. 3, str. 362-380
- HOROWITZ, Donald L. (2002). *Explaining the Northern Ireland Agreement: The Sources of an Unlikely Constitutional Consensus*. *British Journal of Political Science*, Vol. 32, No. 2, str. 193-220
- HURST, Michael. *Ireland and the Ballot Act of 1872*. In: O'DAY, Alan (ed.) (1987). *Reactions to Irish Nationalism 1865 – 1914*. London: The Hambledon press, kap. 3
- CHYTILEK, Roman; ŠEDO, Jakub; LEBEDA, Tomáš; ČALOUŠ, Dalibor (2009). *Volební systémy*. Praha: Portál
- LYNCH, Robert (2008). *The Irish Republican Army and the “Belfast Pogrom,” 1920-1922*. *Journal of British Studies*, Vol. 47, No. 2, str. 375-391
- MAILLOT, Agnès (2005). *New Sinn Féin. Irish Republicanism in the Twenty-First Century*. Oxon: Routledge

McALLISTER, Ian (2004). *“The Armalite and the ballot box”*: Sinn Féin’s electoral strategy in Northern Ireland. *Electoral Studies*, Vol. 23, No. 1, str. 123-142

McCAFFREY, Lawrence J. (1973). *Irish Nationalism and Irish Catholicism. A Study in Cultural Identity*. *Church History*, Vol. 42, No. 4, str. 524-534

McEVOY, Joanne (2008). *The Politics of Northern Ireland*. Edinburgh: Edinburgh University Press

McGRATTAN, Cillian (2010). *Northern Ireland 1968-2008, the Politics of Entrenchment*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

McLOUGHLIN P. J. (2007). *“Dublin is just a Sunningdale Away”?* *The SDLP, the Irish Government and the Sunningdale Agreement*. *Working Papers in British-Irish Studies*, No. 82, str. 1-20

McLOUGHLIN, P. J. (2008). *“Humespeak”*: *The SDLP, Political Discourse, and the Northern Ireland Peace Process*. *Peace and Conflict Studies*, vol. 15, No. 1, str. 95-114

MILLER, David W. *The Roman Catholic Church in Ireland, 1898-1918*. In: O’DAY, Alan (ed.) (1987). *Reactions to Irish Nationalism 1865 – 1914*. London: The Hambledon press, kap. 9

MITCHELL, Claire (2003). *Catholicism in Northern Ireland and the Politics of Conflict*. IBIS working paper, No. 33, Institute for British-Irish Studies, str. 1-23

MITCHELL, Claire (2006). *Religion, Identity and Politics in Northern Ireland. Boundaries of Belonging and Belief*. Burlington: Ashgate Publishing Company

MULHOLLAND, Marc (2002). *Northern Ireland. A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press

MURRAY, Gerard (1998). *John Hume and the SDLP: Impact and survival in Northern Ireland*. Irish Academic Press, kap. 9.

Dostupné z <<http://cain.ulst.ac.uk/events/bmtalks/murray/murray98.htm>>

O’BRIEN, Brendan (2003). *Dlouhý boj. IRA a Sinn Féin*. Brno: Nakladatelství Zvláštní vydání

O'DAY, Alan. *Introduction*. In: O'DAY, Alan (ed.) (1987). *Reactions to Irish Nationalism 1865 – 1914*. London: The Hambledon press, str. 12-19

O'KANE, Eamonn (2004). *Anglo-Irish Relations and the Northern Ireland Peace Process: From Exclusion to Inclusion*. Contemporary British History, Vol. 18, No. 1, str. 78-99

REGAN, John M. (2007). *Southern Irish Nationalism as a Historical Problem*. The Historical Journal, Vol. 50, No. 1, str. 197-223

SHIRLOW, Peter (1998). *Language, discourse and dialogue: Sinn Fein and the Irish peace process*. Political Geography, Vol. 17, No. 2, str. 171-186

SMITH, Jeremy (2002). *Making the Peace in Ireland*. London: Longman

TODD, Jennifer (2001). *Redefining Northern Nationalism: an Academic Perspective*. Working Papers in British-Irish Studies, No. 3, 2001, str. 1-17

TONGE, Jonathan (2003). *Victims of Their Own Success? Post-Agreement Dilemmas of Political Moderates in Northern Ireland*. The Global Review of Ethnopolitics, Vol. 3, No. 1, str. 39-59

WALSH, Dawn; O'MALLEY, Eoin (2012). *The Slow Growth of Sinn Féin: from minor player to centre stage?* Working papers in International Studies, No. 2/2012, str. 1-17

Abstrakt (CZ)

Konflikt a postkonfliktní rekonstrukce v Severním Irsku

Tato diplomová analyzuje vztahy mezi dvěma severoirskými politickými stranami reprezentujícími zájmy republikánské komunity, *Sinn Féin* (SF) a *Social Democratic and Labour Party* (SDLP), jejichž vzájemná spolupráce byla nezbytnou podmínkou pro úspěšné završení mírového procesu Velkopáteční dohodou v roce 1998. První část práce je stručným historickým exkurzem do dějin irského nacionalismu, jehož dvěma stěžejními typy transformace v politické subjekty jsou právě výše jmenované strany. Pozornost je zde věnována klíčovým prvkům, které irský nacionalismus inkorporuje a také fenoménu katolicismu, jenž se stal jeho integrální součástí a v jeho metamorfózách hraje velmi specifickou roli. Druhá část se následně zabývá konvergencí obou stran od vzniku SDLP po uzavření Velkopáteční dohody, v kontextu mírového procesu mapuje dynamiku vývoje vzájemných vztahů a zkoumá míru přejímání diskursu SDLP ze strany SF, k čemuž je využívána především analýza primárních dokumentů. Jak bylo dokázáno, nevelká míra rétorické konvergence byla značně disproporční ke skutečnému posunu SF v rovině reálné politiky, který byl k úspěšnému uzavření Velkopáteční dohody nezbytnou podmínkou. Třetí část práce pak za použití Pearsonova korelačního koeficientu zkoumá těsnost vztahu volebních výsledků obou stran po roce 1998. Navzdory očekáváním se vysoká provázanost mezi těmito výsledky statisticky nepotvrdila a za aktuálním politickým vývojem je tak třeba hledat jiné příčiny, než pouhou nespokojenost katolického elektorátu s konstitucionální politikou SDLP v postkonfliktním uspořádání severoirské politiky.

Klíčová slova: Severní Irsko, konflikt, politické strany, diskurs, Velkopáteční dohoda, postkonfliktní uspořádání, Sinn Féin, Social Democratic and Labour Party

Abstract (EN)

Conflict and the post-conflict reconstruction in Northern Ireland

This diploma thesis deals with relations between two political parties of Northern Ireland that represent interests of the republican community, *Sinn Féin* (SF) and *Social Democratic and Labour Party* (SDLP) as the rapprochement of the two parties has been a necessary precondition for the peace process to be completed by the Good Friday Agreement in 1998. First part of the thesis elaborates on the issue of Irish nationalism from historic perspective since both parties represent certain form of this phenomenon. Author deals with the key elements incorporated by Irish nationalism and addresses the issue of Catholicism which became its integral part and still plays very specific role in its metamorphosis. Subsequently, using primary documents analysis, the second part of the thesis focuses on convergence of both parties' policies, analyses the dynamics in their mutual relation and examines to what extent had SF been borrowing political discourse from SDLP. As it has been proven, relatively low rate of rhetorical convergence was disproportionate to the real shift in SF's politics which was an essential precondition for the progress of the peace process and especially its culmination in the form of the Good Friday Agreement. Third part of the thesis, finally, analyses interconnectedness and strength of the relationship between post-1998 electoral results of the two parties using Pearson correlation coefficient. Contrary to the logical assumption, high level of interdependence between the two quantities has not been confirmed. That being said, other reasons than simple dissatisfaction of the catholic electorate with performance of the constitutional republicanism as represented by the SDLP in the post-conflict arrangement need to be found behind current political development in Northern Ireland.

Key words: Northern Ireland, conflict, political parties, discourse, Good Friday Agreement, post-conflict arrangement, Sinn Fein, Social Democratic and Labour Party